

ДНЕВНИКЪТЪ

(стенографически)

на

XI^{то} Обикновено Народно Събрание

(първа редовна сесия).

XIV заседание, понеделникъ, 5 ноемврий 1901 г.

(Отворено въ 2 ч. и 50 м. слѣдъ пладнѣ подъ прѣдсѣдателството на прѣдсѣдателя г. М. Балабановъ.)

Прѣдсѣдательтъ: (Звъни.) Засѣданието се открива. Моля г. секретаря да прочете списъка на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Секретарь Д-ръ К. Икономовъ: (Прочита списъка. Отсъствуватъ г. г. прѣдставителитѣ: А. Ангеловъ, А. Блажевъ, С. Бобчевъ, А. Бояджийски, Д. Вълчевъ, И. Гешовъ, В. Гьокъвъ, Т. Даскаловъ, С. Димитровъ, Д-ръ Г. Гаговъ, Д-ръ Н. Геннадиевъ, Д-ръ К. Милановъ, Д-ръ Д. Молловъ, А. Епитропу, П. Ивановъ, Сп. Ивановъ, Н. Кормановъ, А. Малиновъ, А. Маринкехайовъ, Ц. Мечкаровъ, Е. Начевъ, Д. Папазовъ, К. Петковъ, Д. Пишмановъ, С. Савовъ, И. Сунгурларски, Ю. Теодоровъ, А. Филиповъ, Д. Вановъ и К. Калчовъ.)

Прѣдсѣдательтъ: Отсъствуватъ 30. Има законниятъ съставъ, за да се продължи засѣданието.

Имамъ да съобща на Събранието, че съмъ разрѣшилъ отпускъ за 7 дена, начиная отъ 5-й того, на Свищовския народенъ прѣдставителъ, г. Ангелъ Ангеловъ; за 10 дена на Куртбунарския народенъ прѣдставителъ, г. Яхя Юмеровъ, считая отъ днесъ; за 4 дена на Ихтиманския народенъ прѣдставителъ, г. Д-ръ Г. Гаговъ, считая отъ 3-й того. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Нали нѣмаше да се даватъ отпуски?)

По този случай пакъ ще си позволя да помоля Народното Събрание да вземе въ внимание, че прѣдсѣдателството се намира въ много трудно положение при разрѣшаване на отпуски и, ако работата върви така, страхъ ме е, че единъ день нѣма да имаме законния съставъ, за да можемъ да засѣдаваме. Азъ не зная, дали прѣдсѣдателството има право да намалява исканитѣ отпуски, но азъ бихъ желалъ Народното Събрание да отнеме правото на прѣдсѣдателството да дава отпуски, особено за 10 дена — то е много: не можемъ да влизаме въ пазарлъкъ съ г. г. народнитѣ прѣдставители дали да имъ дадемъ 10 дена, 5 или по-малко.

И. Московъ: Това не е на дневенъ редъ! (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Сега ние ще измѣняваме правилника и можемъ и това да измѣнимъ!)

Ст. Ивановъ: Ако държавнитѣ чиновници се ползуватъ съ по единъ мѣсець отпускъ въ годината, не може ли единъ депутатъ въ два мѣсеца да се ползува съ 10 дена?

Прѣдсѣдательтъ: Съобщавамъ на Народното Събрание и друго едно печално нѣщо. Прѣдсѣдательтъ на комисията по Министерството на Войната ми съобщава, че комисията, която той прѣдсѣдателствува, не може да се състави, защото споредъ чл. 18 отъ правилника, изработенъ отъ насъ, трѣбва да има повече отъ половината отъ членоветѣ ѝ, за да може да се състои комисията. Не се събиратъ. И това съобщавамъ на Народното Събрание и, като нѣмаме възможностъ да направимъ друго споредъ правилника, моля г. г. членоветѣ на комисията да я посѣщаватъ. По-нататъкъ ние нѣмаме друго срдѣство; правилникътъ не ни дава право, а тукъ има протоколъ и азъ съмъ длъженъ да го съобща, защото се иска да го съобща, че комисията не може да се състави, понеже членоветѣ не ходятъ. (В. Поповъ: Когато измѣнимъ правилника!)

Съобщавамъ на Народното Събрание, че има постъпили отъ Министерството на Вжтрѣшнитѣ Работи два законопроекта за измѣнение на законитѣ за селскитѣ и градскитѣ общини. Тѣзи законопроекти ще се раздадатъ на г. г. народнитѣ прѣдставители и ще се турятъ на дневенъ редъ.

Има едно прѣдложение отъ Министерството на Финанситѣ за освобождение земитѣ на Марина Вълковски, отъ с. Ставерци. Това прѣдложение, като прѣдложение, ще се изпрати въ финансовата комисия.

Минаваме сега на дневния редъ, който е:

I. Трето четене проекта за отговора на тронното слово и избиране депутация за поднасянето му на Негово Царско Височество Княза;

II. Прѣдложението на Правителството за прѣгледжано правилника за вътрѣшния редъ на Народното Събрание;

III. Първо четене законопроекта: а) за отчетността по бюджета, б) за измѣнение чл. 75 отъ закона за нотариуситѣ, в) за измѣнение чл. чл. 95, 106 п. 7, 110 и пр. отъ сѣдопроизводството по уголовни дѣла, които сѣ подседни на мировитѣ сѣдии и г) за измѣнение чл. чл. 44 и 45 отъ уголовного сѣдопроизводство;

IV. Докладъ отъ провѣрочната комисиия по изборитѣ, станали въ околитѣ: 1) Горнѣорѣховска и 2) Кесаревска, и

V. Отговоръ отъ г. Министра-Прѣсѣдателя и г. Министра на Правосѣдството на запитването на Сливенския народенъ прѣдставителъ, г. П. Папанчевъ.

Първата точка отъ дневния редъ е: трето четене проекта за отговора на тронното слово и избиране депутация за поднасянето му на Негово Царско Височество Княза.

Моля г. докладчика да прочете отговора на тронното слово.

Докладчикъ М. Златановъ: (Чете.)

„Ваше Царско Височество,

Народното Прѣдставителство, като благодари на Ваше Царско Височество за отправенитѣ къмъ него привѣтствия и пожелания за ползна дѣятелностъ, счита за длъжностъ да отбѣлжи съ удоволствие посочения отъ Ваше Царско Височество фактъ за полаганитѣ отъ Правителството усилия по прѣвъзможването на законността въ държавното управление, толкова необходима за прѣуспѣването на страната.

Ваше Царско Височество,

Народното Прѣдставителство напълно съзнава скъпоствующето още трудно положение на Държавата въ финансово и економическо отношение, и то счита за свой дългъ грижливо и всестранно да проучи финансовитѣ мѣроприятия, които има да му се прѣдставятъ, та по тоя начинъ да може да даде и тѣмъ таковозъ разрѣшение, каквото налагатъ безспорнитѣ днесъ държавни нужди и каквото изискватъ и добри разбранитѣ интереси на Отечеството.

Ваше Царско Височество,

Народното Прѣдставителство се радва за полаганитѣ отъ Правителството старания да се поддържатъ добри и приятелски отношения съ великитѣ и съседни намъ държави и да се залячатъ тия отношения съ нашата Освободителка. Посѣщението, съ което удостои лѣтос нашето Отечество единъ отъ първитѣ членове на Руското Императорско сѣмейство, Негово Императорско Височество Великиятъ Князь Александъръ Михайловичъ, прѣизпълни съ искренна радостъ цѣлия Български народъ, и Народното Прѣдставителство счита за своя длъжностъ да стане днесъ изразителъ на чувствата отъ благодарностъ, които обладаха народа при това знаменателно сѣбитие.

Ваше Царско Височество,

Като цѣни високо своето призвание да дава мощното си сѣдѣйствие по всичко относящо се до приповдигането

на България, както по нейното добро управление, така и по нейното желателно благосѣстояние, Народното Прѣдставителство, освѣтѣ внимателното обсъждане държавния бюджетъ, ще се потруди да проучи и прѣдставенитѣ законопроекти съ всичката сериозностъ.

Ваше Царско Височество,

Народното Прѣдставителство се надѣва съ Божията помощъ да оправдае довѣрието както на народа, така и на Короната.

Да живѣе Негово Царско Височество Князътъ!

Да живѣе Негово Царско Височество Прѣстолонаследникътъ!

Да живѣе България!“

Прѣсѣдательтъ: Ще се тури на гласуване отговорътъ на тронното слово. Споредъ правилника, това гласуване трѣбва да стане поименно; затова моля да се пристѣпи къмъ поименното гласуване.

Секретаръ М. Златановъ: (Чете списъка и г. г. народнитѣ прѣдставители гласуватъ.)

М. Абаджиевъ — за; Н. Абаджиевъ — за; А. Ангеловъ (отсѣтствува); Н. Апикаровъ — противъ; Д. Анчевъ — за; Д. Аргирядисъ (отсѣтствува); И. Арнаудовъ (отсѣтствува); С. Арсениевъ — за; С. Бабаджановъ — за; П. Баевъ — за; Ц. Вакаловъ — за; М. Балабановъ (прѣсѣдателствува); М. Балтовъ — за; Н. Веневъ — противъ; А. Блажевъ (отсѣтствува); И. Бобековъ — за; С. Бобчевъ (отсѣтствува); М. Вожковъ — за; А. Возовски — за; С. Войковъ — за; А. Бояджийски (отсѣтствува); Г. Булевъ — за; А. Буровъ — за; Г. Вѣльовъ — за; И. Вѣлиновъ — въздържамъ се; Т. Ванчевъ — за; И. Вачковъ (отсѣтствува); К. Величковъ — за; И. Веселиновъ — противъ; А. Виячевъ — противъ; Т. Влайковъ — за; Ц. Вучковъ — за; Д. Вѣлчевъ (отсѣтствува); И. Георгиевъ — за; И. Гешовъ (отсѣтствува); Н. Гимиджийски — за; К. Гърковъ — за; В. Гьоковъ (отсѣтствува); Т. Даскаловъ (отсѣтствува); В. Димчевъ — противъ; С. Димитровъ (отсѣтствува); Д. Десевъ — за; Д-ръ Х. Владигеровъ — за; Д-ръ Г. Гаговъ (отсѣтствува); Д-ръ Т. Гатевъ — за; Д-ръ Н. Генадиевъ (отсѣтствува); Д-ръ П. Гудевъ — за; Д-ръ С. Даневъ — въздържамъ се; Д-ръ А. Друмевъ — за; Д-ръ К. Икономовъ — за; Д-ръ К. Милановъ (отсѣтствува); Д-ръ Д. Милковъ — за; Д-ръ Д. Молловъ (отсѣтствува); Д-ръ А. Петровъ — за; Д-ръ А. Радевъ (отсѣтствува); Д-ръ К. Серафимовъ — за; Д-ръ П. Стайковъ — за; Д-ръ П. Табурновъ (отсѣтствува); Д-ръ А. Ходжевъ — за; А. Епитропу (отсѣтствува); Ж. Желѣзовъ — противъ; Я. Забуновъ — за; М. Златановъ — за; А. Ибишовъ — за; П. Ивановъ (отсѣтствува); Сп. Ивановъ (отсѣтствува); Ст. Ивановъ — за; М. Калевъ — противъ; П. Калинковъ — противъ; Х. Камбуровъ — за; А. Каназирски — противъ; П. Каравеловъ (отсѣтствува); А. Картовъ — за; Г. Кирковъ — противъ; Н. Козаревъ (отсѣтствува); Х. Конкилевъ (отсѣтствува); Н. Кормановъ (отсѣтствува); А. Краевъ — за; А. Крушковъ — за; П. Кръстевъ — противъ; В. Кънчовъ (отсѣтствува); Л. Лазаровъ — за; А. Людскановъ — за; Г. Маджаровъ — противъ; С. Мазакъ — за; А. Малиновъ (отсѣтствува); А. Маринкехайовъ

(отсъствува); Д. Марков — против; Н. Марков — за; Я. Матакиев — за; Ц. Мечкаров (отсъствува); К. Мирски — за; Ц. Мислов — за; Т. Михайлов — за; И. Москов — против; Х. Бей Мустафа Вейов — за; Е. Начев (отсъствува); Г. Недѣлков — за; Т. Николов (отсъствува); В. Николов — за; Р. Николов — против; Т. Орлов — за; Д. Папазов (отсъствува); Ц. Папанчев — против; Д. Петков — за; Ж. Петков — за; К. Петков (отсъствува); Н. Петков — за; И. Петров — за; Н. Петров — за; Р. Петров — за; Т. Петров — за; Х. Петрунов — за; П. Пешев — против; Д. Пишманов (отсъствува); В. Попов — против; Д. Попов — за; Н. Попов — за; С. Попов — за; Д. Пчелински — против; Д. Ризов — за; Н. Русев — за; С. Савов (отсъствува); И. Саллабашев — за; М. Сарафов — въздържа се; Х. Славейков — за; И. Соколов — против; С. Соколов — за; И. Спасов — против; А. Станчев — за; П. Станчев — за; Г. Стойнов — за; С. Стойнов — против; И. Стоянов (отсъствува); М. Стоянов — за; С. Стоянов — за; И. Сунгурларски (отсъствува); О. Сюлейманов — за; М. Такев — за; Ц. Таслаков — за; Т. Теодоров (отсъствува); Ю. Теодоров (отсъствува); Х. Топузанов — за; А. Урумов — за; Т. Ферадов — за; А. Филипов (отсъствува); Х. Филипов — за; А. Франя — за; Д. Банов (отсъствува); К. Калчов — за; Х. Неджиб Бей — за; К. Янев — против; Е. Хасанов — за; Д. Христов — за; Н. Христов — за; Д. Цанков — за; Н. Цанов — за; Г. Цонков — за; С. Цоцумански — против; Х. Чакмаков — за; Г. Шиваров — за; Г. Шойлев — за; Я. Юмеров — против; Ю. Юсуфов — за; К. Янчев (отсъствува).

Прѣсѣдательтъ: Отъ 122 народни прѣдставители, трима се и въздържатъ, 25 души гласуватъ противъ, всички други — за. Ще каже, че Събранието приема отговора на тронното слово до Негово Царско Височество.

Споредъ правилника, чл. 28, отговорътъ на тронното слово се поднася на Кнѣза отъ една депутация, състояща, първо, отъ членоветъ на бюрото, второ, отъ комисията, които е изработила проекта, и, трето, отъ по единъ прѣдставителъ на всѣки окръгъ, избрани отъ Събранието по прѣдложение отъ прѣсѣдателството и съ явно гласоподаване.

Прѣсѣдателството моли за петъ минути отиди, прѣди да се избера тия 12 души.

Давамъ петъ минути отиди.

(Слѣдъ отиди.)

Прѣсѣдательтъ: (Звъни.) Засѣданието се продължава.

Споредъ статия 28 отъ правилника, прѣсѣдателството прѣдлага слѣдующитъ 12 лица отъ 12-тъ окрѣга:

За Видинския окръгъ — г. А. Филипов. Приема ли Събранието? (Гласове: Приема!)

За Врачанския окръгъ — г. Дамянъ Вълчев. (Приема се.)

За Плевенския окръгъ — г. Д-ръ А. Друмевъ. (Приема се.)

За Варненския окръгъ — г. Гавриилъ Цонковъ. (Приема се.)
За Бургаския окръгъ — г. Д-ръ Н. Генадиев. (Приема се.)

За Пловдивския окръгъ — г. Несторъ Абаджиев. (Приема се.)

За Софийския окръгъ — г. Тодоръ Николов. (Приема се.)
За Търновския окръгъ — г. Юрданъ Теодоровъ. (Приема се.)

За Кюстендилския окръгъ — г. Антонъ Вячевъ. Приема ли Събранието? (Гласове: Приема!)

П. Станчевъ: Г-нъ Вячевъ не е подписалъ!

Д. Цанковъ: Той е противъ! Които сж противъ, нѣма да ги приемаме. Защо ще ги приемаме?

А. Франя: Той самичкъ ще се откаже.

Прѣсѣдательтъ: За Старозагорския окръгъ — г. Иванъ Саллабашевъ. Приема ли Събранието? (Гласове: Приема.)

За Шуменския окръгъ — г. С. Бабаджановъ. (Приема се.)
За Русенския окръгъ — г. Али Бей Мустафа Вейовъ. (Приема се.)

Тия сж 12-тъ лица.

Д. Цанковъ: Ама онзи, който е противъ, що го турате?

Прѣсѣдательтъ: Това зависи отъ самото Народно Събрание.

Ц. Таслаковъ: Щомъ той е съгласенъ, ние нѣмаме нищо противъ.

Прѣсѣдательтъ: Всички г. г. народни прѣдставители отъ Кюстендилския окръгъ сж противъ. (Нѣкой отъ прѣдставителитъ: Г-нъ Ризовъ не е противъ. — Другъ: И г. Станчевъ не е гласувалъ противъ!) Ваша длѣжностъ е да се произнесете, ако приема той.

Така щото, Народното Събрание приема тия 12 души народни прѣдставители, които изброихъ, за членове на депутацията.

Сега, споредъ правилника, ще се подпише отговорътъ на тронното слово. Той ще се остави тукъ и моля г. г. народнитъ прѣдставители да го подпишатъ еі сега.

Давамъ петъ минути отиди.

(Слѣдъ отиди.)

Прѣсѣдательтъ: (Звъни.) Засѣданието се продължава.

Г-нъ секретаръ ще чете списъка на г. г. народнитъ прѣдставители, които се умоляватъ да дохождатъ да подписватъ отговора на тронното слово.

Секретаръ Д-ръ К. Икономовъ: (Чете списъка и г. г. народнитъ прѣдставители подписватъ отговора на тронното слово.)

Прѣсѣдательтъ: (Звъни.) Тронното слово се оставя още на разположение на ония г. г. народни прѣдставители,

които желаятъ да го подпишатъ, въ стаята на прѣдсѣдателя.

Минаваме на втория пунктъ отъ дневния редъ, който е прѣдложение на Правителството за прѣглеждане правилника за вътрѣшния редъ на Народното Събрание.

Има думата г. Краевъ.

А. Краевъ: (Отъ трибуната.) Г-да народни прѣдставители! Азъ взехъ думата, за да прѣдваря всѣкакви разисквания по това прѣдложение. (Д. Цанковъ: Който го е прѣдложилъ да присъствува!) Има прѣдставител на Правителството, г-нъ Цанковъ — г. Министърътъ на Вътрѣшнитѣ Работи; тъй щото, азъ мисля, че можемъ да пристѣпимъ къмъ разискването на въпроса.

П. Папанчевъ: Ама г. Министъръ-Прѣсѣдателятъ го прѣдлага и той трѣбва да бѣде тукъ!

Министъръ М. Сарафовъ: Азъ съмъ тукъ и съмъ на ваше разположение, г-да.

А. Краевъ: Извѣстно ви е, г-да народни прѣдставители, че често пакти сж се възбуждали тукъ разни въпроси по разбирането и прилагането, а сжщо и по значението на извѣстни постановления отъ новия правилникъ за вътрѣшния редъ на Събраниято. Вслѣдствие на това и Правителството най-накрая въ миналото заседание чрезъ г. първия Министъръ направи формално прѣдложение за прѣглеждане на правилника. Правителството още не е съобщило на прѣсѣдателятъ на Събраниято, кои точки отъ правилника то иска да бждатъ ревидирани; но азъ мисля, че и нѣма нужди да се съобщаватъ тѣзи точки сега, защото, бихме били сезирани съ въпроси, за които мнозина отъ насъ, може би, не биха се указали достатъчно подготвени веднага да ги разискватъ и обсъждатъ, и Събраниято тутакси да ги рѣшава; това дори не е и парламентарно. Ето защо азъ мисля, че ние трѣбва и можемъ да се спремъ сега-засега само върху обсъждането на това прѣдложение по принципъ — приемливо ли е или не. И ако считаме, че е приемливо, да възложимъ на една специална комисиия да прѣгледна правилника, която да обсъди и бѣлжикитѣ, които би ѝ се прѣдставили отъ Правителството, отъ прѣсѣдателятъ или отъ нѣкои г. г. членове на Народното Събрание.

Първиятъ въпросъ, естествено, е: има ли право Правителството да сезира Събраниято съ подобно едно прѣдложение? Въ нашия правилникъ не можемъ да намѣримъ отговоръ на това питане. Чл. 102 отъ правилника прѣдвижда, че той може да бѣде измѣненъ, ако $\frac{1}{4}$ отъ всѣкиятъ г. г. народни прѣдставители направятъ за това писмено прѣдложение, което трѣбва да мине на три четения. Въ този членъ на правилника, обаче, не е казано, че само по поводъ на подобно едно прѣдложение може да се пристѣпни къмъ неговото ревидиране.

Споредъ конституцията, Правителството има законодателна инициатива — съ съгласието на Княза; парламентарната законодателна инициатива може да се прояви, да се упражни, само ако направеното отъ единъ народенъ прѣдставител законодателно прѣдложение бѣде подкрепено, приподписано отъ $\frac{1}{4}$ отъ присѣдствающитѣ прѣд-

ставители. Въ случая, мисля, умѣстна е аналогията, съ малки изключения: може да се приеме, че писменото прѣдложение, подкрепено отъ $\frac{1}{4}$ отъ прѣдставителитѣ, се отнася за прѣдложения по парламентарна инициатива, безъ обаче да изключаватъ и инициативата на Правителството, за която, очевидно, не е нужно Княжеско съгласие. Въ отекствие на противно постановление въ правилника, — колкото тази материя и да е отъ вътрѣшния редъ на Събраниято, — мисля, че не може безусловно да се откаже правото на Правителството да сезира и то Събраниято съ прѣдложение за ревидиране правилника.

Прочее, азъ мисля, че по принципъ ние можемъ да влѣземъ въ обсъждането на изходящото отъ Правителството прѣдложение за прѣглеждане на правилника.

Другъ е въпросътъ, какво разрѣшение ще дадемъ на възбуденитѣ отъ Правителството въпроси. Ако Правителството поиска да се стѣснятъ извѣстни установени вече принципи, които гарантиратъ свободата на словото, споконствително и правилността въ разискванията — естествено, едно Народно Събрание, което цѣни своя престижъ, което милѣе за своето достойнство, нѣма да приеме такова прѣдложение. Ако, обаче, тѣзи въпроси биха се отнасяли до улесняването на процедурата, която е установена въ правилника, до опростотворяването на дѣлопроизводството на Събраниято, азъ мисля, че такива прѣдложения прѣкрасно могатъ да бждатъ обсъдени и одобрити отъ Събраниято.

Вслѣдствие на това и въ заключение азъ моля Народното Събрание, безъ да влиза сега въ подробни разисквания по въпроса за прѣглеждането на правилника, да приеме по принципъ прѣдложениято на Правителството тъй, както е формулирано въ общи думи — за прѣглеждането на правилника. Въ сжщото врѣме да избережъ и една комисиия, въ която да се прѣдставляватъ всѣчки по-главни парламентарни групи, която да ревидира правилника и да прѣдстави печатанъ докладъ на Народното Събрание. Върху този докладъ впоследствие ще има да се разисква и рѣшава. Азъ мисля, че ще направите честь на прѣсѣдателятъ си, щото и то да влѣзе въ тази комисиия по право.

Д. Ризовъ: Азъ искрено съжалявамъ, че първата редовна сесия на XI-то Обикновено Народно Събрание — сесия на „новата ера“ — Правителството я започва съ една безсмислена и съ нищо неоправдана атака противъ правилника, който осигурява свободата на нашата трибуна. Г-нъ Каравелова познавамъ много отдавна, та зная много хубаво, че като се вбие нему нѣщо въ главата... (Д. Цанковъ: Учителъ ти е билъ!) както бѣше пролѣтосъ съ паралелкитѣ на Софийската гимназия, не можешъ вече и съ топоръ да му го изкарашъ изъ главата. Вбидо му се е въ главата, че правилникътъ бърка само затуй, вѣроятно, защото не е участвувалъ и той при създаването му. Прѣди всичко, правилникътъ не е мой. Той е изработенъ отъ една комисиия, която вие избрахте и въ която влизаше и самото прѣсѣдательство. Изработенъ е на основание правилника на французката камара, дѣто той е резултатъ на 100-годишна опитност на една отъ най-бурнитѣ камари, които има въ свѣта. Тукъ се разисква цѣли дни наредъ, министритѣ всѣчки вземаха участие и, най-послѣ, се одобри и установи този правилникъ. Сега,

правилникът бил лош! Въ какво се състои лошотата на правилника? Лошотата негова се състояла въ туй, че имало предвидено: $\frac{2}{3}$ от депутатите да гласуват, за да се продължава заседанието нощно време. Що за грѣхъ е това? Въ самата конституция, г-да представители, има 3 члена: 141, 157 и 168, които предвиждат пропорцията $\frac{2}{3}$. Тъй щото, никакъв грѣхъ не съставлява, ако това е предвидено и въ правилника. Ние гледахме на правилника като на една реакция противъ едно минало положение, отъ което всички — па и самъ г. Каравеловъ — сме се възмущавали. Всеица ние помнимъ, че Народни Събрания сѣ заседавали у насъ слѣдъ полунощъ, и, при уморени депутати, сѣ прокарвали по 20 закона. Самъ г. Каравеловъ излизаше отукъ уморенъ и изтощенъ, безъ да му дадатъ даже думата при изработването на известни закони. Неужели и Министерството на новата ера иска да обърне Народното Събрание въ една машина за вотиране на неговите закони? Азъ мисля, че то трѣбва да се отнася къмъ насъ съ малко по-големо уважение. Не трѣбва да се забравя, че ние нѣмаме държавенъ съветъ, нѣмаме втора камара, нѣмаме кодификационна комисия. На туй отгорѣ, Правителството да иска да заседава и нощно време, значило би, да се обърнемъ въ една проста машина за вотиране на неговите закони. Ако е такава цѣльта на Министерството, азъ мисля, че гордостъ народна ни задължава да възстанемъ противъ това предложение.

Прѣди всичко, г-да, Правителството нѣма никакво право да се бърка на нашия правилникъ. Г-нъ Краевъ се помъчи съ нѣкаква аналогия на нѣкакви членове отъ конституцията да допусне неговата инициатива. Никаква правителствена инициатива, обаче, не може да се допусне по тоя въпросъ, защото правилникътъ не е законъ, направенъ за обществото, а е законъ само за насъ — той не е задължителенъ вънъ отъ стѣнитѣ на тази ограда. И веднажъ ние сме постановили сами да го измѣняме, трѣбва тамъ и да останемъ. Ако ли вие приемете, че той трѣбва да се измѣни, азъ искамъ да ви обърна вниманието на слѣдующето: какво ще стане послѣ?

Когато г. Каравеловъ възстава противъ „ $\frac{2}{3}$ “ и казва, че съ просто външегласие може да се вотира законитѣ, а камо ли да не може да се рѣшава за продължение на заседанията, той забравя двѣ вѣща: първо, че, споредъ старата конституция — за изработването на която той най-много е повлиялъ, — за да има заседание въ Народното Събрание, трѣбва да има повече отъ половината народни представители; между тѣмъ, г. Каравеловъ е забравилъ — тогава той бѣше въ затвора, — че въ Стамболово време този чл. 114 отъ конституцията се измѣни, и сега се допуща, само при $\frac{1}{3}$ отъ депутатите, да се продължава заседанието. Какво излиза отъ това? Ето какво. Нашата Камара състои отъ 166 депутати; слѣдователно, $\frac{1}{3}$ -та е 56 души. Значи, като има въ това Събрание 56 души, то може да заседава и да рѣшава своите дѣла. Сега, ако допуснемъ, че отъ тия 56 души само половината могатъ да продължатъ заседанието, ще излезе, че само 29 души депутати — въ нашата България — могатъ да правятъ закони, и то нощно време. Ако бѣше останалъ 114-иятъ членъ отъ конституцията неизмѣненъ отъ Стамболова — както бѣше въ старата конституция, — половината на Народното Съ-

брание щѣше да състои отъ 83 души, а тѣхната половина — отъ 42 души, тогавъ когато, споредъ нашия правилникъ, доста сѣ само 38 души, за да може да се рѣшава продължение на заседанието. Неужели е ограничението свободата на Народното Събрание, ако 38 души трѣбва да рѣшатъ, за да се продължи заседанието, а не 29 души? Дѣ е тукъ ограничението?

Второ. Ние нѣколко пѣти вече имаме опитъ, и самъ г. Каравеловъ знае, че Събранието не желае нощно време да работи. То е готово всѣки денъ да работи, но нощно време не иска да работи. Какъ не искате да разберете, че тукъ, въ Събранието, депутатите се умориватъ толкова, колкото никѣдъ другагѣ? Азъ по собственъ опитъ зная това. Имало е случаи, когато съмъ работилъ надъ вѣстника по 15 часа, и даже по 18 часа въ денонощието, и то нѣколко дена наредъ, но не помня да съмъ се уморивалъ толкова, колкото тукъ се уморявамъ. Вие това и сами сте го изпитали. Тукъ постоянно се енервирате и раздразнявате, закачате се и сѣборите, и, разбира се, уморявате се така, щото не можемъ да си намѣримъ съня. При такова положение и при компрометацията въ миналото на нощните заседания, никога г. Каравеловъ нѣма да намѣри достатъчно болшинство, което да му вотира закони нощно време. Ако има нѣщо извънредно важно и неотложно, ние ще се съгласимъ сами да продължимъ заседанието. Ако ли нѣма, и да се изхвърли „ $\frac{2}{3}$ “, пакъ нѣма да има нощни заседания.

За взимането на думата, нашиятъ правилникъ е крайно либераленъ, и то е едно прѣкрасно нововъведение. Той допуска единъ депутатъ да говори два пѣти по единъ и същъ въпросъ, и, което е по-важното, не могатъ да се прѣкратятъ дебатите, докато не сѣ говорили поне по трима души отъ всѣка група. Ние направихме това нововъведение, и вие виждате, че то даде блестящи резултати, безъ да побърка нѣкому. Тѣзи въпроси, г-да, се регулиратъ само съ тактъ отъ страна на Министерството и само съ умѣние отъ страна на нашето прѣдсѣдателство.

Чл. 78 отъ правилника дава право на прѣдсѣдателството да напомня на ораторитѣ да се не отклоняватъ отъ прѣдмета, и по такъвъ начинъ скратва се говоренето. А министерството съ своя тактъ може до крайна степенъ да скрати говоренията, както и стана завчера. По отговора на тронното слово бѣха записани още 15 души депутати; но г. Каравеловъ, възмутенъ отъ дългото говорене, стана и апелира къмъ Събранието, че много е вече говорено, та нѣма нужда да се повтаря, и, благодарение на този неговъ апелъ, всички, които бѣха записани да говорятъ, се отказаха. Остана само г. Владигеровъ и Дѣдо Цанковъ, комуто всички искахме да прѣдоставимъ удоволствието да изгѣе своята „лебедина пѣсенъ“ отъ трибуната. Ето защо тоя членъ отъ правилника — най-страшниятъ и най-свободолюбивиятъ отъ цѣлия нашъ правилникъ — и досега още не е побъркалъ никого и, бѣждѣте увѣрени, нѣма да побърка и въ бѣдѣще. Той е едно страшно орѣжие, една страшна сила въ нашите рѣчи противъ едно недоброевѣстно правителство, на което ние можемъ да правимъ обструкционизмъ, за да не върши то лоши работи. Но кога може да става този обструкционизмъ? Той може да става само тогава, г-да, когато се гласува „десетъкъ“, или когато се гласу-

влять „договори“, които страната не одобрява. Тогава само би бил възможен един обструкционизъм и тогава той може да бъде благодатъ за България. Но можете ли да правите обструкционизъм, когато не намирате подкрепа въ общественото мнение? Защо се боите тогава? Слава Богу, Правителството на „новата ера“ не мисли нито да стъсни свободата на народа, нито да прокаква закони пощо време, нито да прокаква нехубави работи както въ миналото. Тогава, защо се боите от един членъ, който дава право на всички да изкажатъ мнението си? Толкова пъкъ повече, когато нѣма да дойде случай, за да се злоупотѣблява съ това право? Ако нѣкой депутатъ почне да говори повече, отколкото трѣбва, Съборанието само нѣма да го слуша: като почнатъ да му казватъ „стига си говорилъ“, той самъ ще се откаже да говори. Това е ставало въ миналото, на ще става и въ бъдеще.

Ето защо азъ не виждамъ, дѣ е грѣхътъ на нашия правилникъ?

Прѣсѣдателството ни показа днесъ два пегови кусура: за отпускитѣ и за комиситѣ. Но ако добръ помните, г-да прѣдставители, когато докладвахъ въ Съборанието правилника, азъ докладвахъ и мнението на комисията, щото отпускитѣ да се прѣдоставятъ на Народното Събрание, като се допусне на прѣсѣдателството да може да дава отпускъ само за 5 дена. Тогазъ вие настояхте за 10 дена. На и за тия 10 дена прѣсѣдателството може да отказва; ако иска; ако ли то желае да дава всѣкому отпускъ, кой му е кривъ? Правилникътъ казва, че отпускъ дава Народното Събрание; а само „по неотложна нужда“ прѣсѣдателството може да дава 10 дена отпускъ. Защо прѣсѣдателството, като дава отпускъ на нѣкои депутати, не ги пита: „каква е тая „неотложна нужда“, която ви кара да искате отпускъ“? Що е виноватъ правилникътъ въ това отношение?

Сжщото е и съ несъстоятелността на комиситѣ. Ние пакъ настоявахме тогава да се установятъ глоби, за да се накаратъ да участвуватъ повече членове въ комиситѣ — понеже отъ миналото се доказваше, че не присѣтствуватъ достатъчно, а пъкъ трѣбва да присѣтствуватъ повече отъ половината, за да могатъ тѣ да засѣдаватъ. И даже прѣдложихме тогазъ да има слѣдующето наказание като репресия: да се съобщава на прѣсѣдателството за отсъствията, та да не имъ се даватъ дневни; но г. Каравеловъ бѣше пръвъ, който възстана и не допусна да се приеме това, като казваше: „ние школници ли сме“. Вслѣдствие на това Каравелово възражение и остана членътъ, както сега го виждаме. Като е работата тъй, правилникътъ ли е виновенъ? Ни най-малко.

Ето защо азъ бихъ ви молилъ да се не посѣга на единъ правилникъ, който не е далъ досега ни едно доказателство, че бърка на нашиятъ разисквания и на правилния вървежъ на работитѣ въ Народното Събрание. Както ви вече казахъ, единствениятъ пунктъ, противъ който възстава г. Каравеловъ, е пунктътъ за „ $\frac{2}{3}$ “. Тоя пунктъ прѣдставлява една гаранция за Съборанието, досега не е бъркалъ, на и за въ бъдеще нѣма да бърка — всичко зависи отъ такта на Правителството. Дотогава, докогато Правителството е готово да се отнася прилично къмъ всичкитѣ депутати; дотогава, докогато то излиза

да брани опозиционнитѣ депутати отъ касиране; дотогава, докогато то излиза — когато прѣкъсватъ нѣкои опозиционни депутати — да иска защита на свободата на трибуната; — до тогазъ, казвамъ, нѣма защо то да се бои, че ще ставатъ злоупотѣбления съ настоящия правилникъ и че нѣма да има пощни засѣдания. Ако има нѣщо извънредно, както бѣше случаятъ съ даванетоъ подъ сѣдѣ на бившитѣ министри, то и въ това Събрание се ще се намиратъ $\frac{2}{3}$ да рѣшатъ да продължаватъ засѣданието. Но ако Народното Събрание не желае да работи, каквито и ограничения или разграничения да турите въ правилника, пакъ нѣма то да работи.

Азъ моля, прочее, г. Министра на Вътрѣшнитѣ Работи, който прѣдставлява днесъ Правителството, да се откаже отъ искането да се измѣни правилникътъ. Ако практиката пъкъ ни даде доказателство, че тоя правилникъ бърка на правилния ходъ на работитѣ на Съборанието, азъ вѣрвамъ, че ще се намѣрятъ $\frac{1}{4}$ отъ прѣдставителитѣ, които да поискатъ неговото измѣнение. Но досега, повтарямъ, тоя правилникъ въ нищо не се е провинилъ, и затова грѣшно е той да се измѣнява, толкова повече, че общественото мнение може да помисли, че Правителството готви нѣкои нѣща да прокара пощо време. И понеже се готви заемъ да се прокаква, а мнозина сж противъ тоя заемъ, то несъмнено е, че общественото мнение ще го изтъкува, че се иска да се отвори пакъ чрѣзъ правилника, за да се прокара заемътъ съ много тежки условия — както е ставало и въ миналото. Азъ мисля, за честта на Правителството, нѣма защо да се иска измѣнението на правилника. Ако заемътъ е добъръ, бждѣте увѣрени, че ще се намѣри болшинство и денемъ да го вотира, а ако той е лошъ, нѣма да го вотира и пощѣ.

Министъръ М. Сарафовъ: Г-да народни прѣдставители! Не трѣбва да се планимъ отъ това, какво нѣло да се каже на вѣнъ за намѣрението на Правителството по отношение на нѣкои измѣнения, които то намира за нужни да станатъ въ правилника. Когато на дѣло се покажатъ желанията на Правителството и се види, че това се прави не за да се ограничи свободата на гора или свободата на дѣйствиата на г. г. народнитѣ прѣдставители въ изпълнението на тѣхния мандатъ, тогава ще се разпрѣснатъ всѣкакви подозрѣния и ще се отстранятъ всѣкакви причини, за да може да се тълкува намѣрението на Правителството.

Г-нъ Министъръ-Прѣсѣдательтъ завчера направи прѣдложение да станатъ нѣкои измѣнения въ правилника, защото се ръководѣше отъ мисльта да се прѣмахнатъ нѣкои недостатѣци, които вие и ние сме срѣщали много пкти отъ приспособлението на сегашния правилникъ. Има недостатѣци, които вие самички, г-да народни прѣдставители, сте изтъквали. Имаме миналата наша дѣятелностъ въ извънредната сесия, дѣто до толкозъ се проточи работата, щото за нищо и никакви работи се говори съ часове, та се губѣше време. Послѣ, по въпросъ твърдѣ важни, твърдѣ спѣшни, не може винаги да се намѣри това болшинство, което прѣдписва правилникътъ, чл. 39, ако се не лѣжа, дѣто се иска $\frac{2}{3}$ отъ присѣтствующитѣ, за да може да продължи засѣданието слѣдъ 8 часѣтъ.

Когато има да се рѣшаватъ въпроси твърди важни, изисква се половината на народнитѣ прѣдставители да вотирайтъ, а пъкъ когато се касае да се продължи съ единъ или съ половина часъ засѣданието, да се иска $\frac{2}{3}$, менѣ ми се струва, че това е прѣкалено. Обясненията, които даде уважаемииятъ г. Ризовъ за нужния кворумъ, при който Народното Събрание може да засѣдава, нѣмаше защо да се бавимъ сега, защото никой не закача оня принципенъ въпросъ. Нито вие, които прѣдставлявате народа, нито ние, които сме излѣзли изъ вашата сръда за да поемемъ управлението на страната, нѣмаме намѣрение да караме да се вотирайтъ законитѣ и съ $\frac{1}{3}$ отъ Народното Прѣдставителство; защото законитѣ така вотирали сж на пѣськъ съградени и сами по себе си падатъ. Азъ по-втарямъ още единъ пътъ, че не трѣбва да се правятъ никакви подозрѣния за нечисти замисли на Правителството, по отношение свободата на говора. Мнѣнието на Правителството е: да се изпрати това негово прѣдложение въ една комисия, която комисия . . . (Т. Теодоровъ: Какво е прѣдложението?) Нашето прѣдложение е: да стане едно общо прѣглеждане на правилника. (Г. Кирковъ: Нѣма внесено прѣдложение, има само думи. — Н. Козаревъ: Какво казва правилникътъ?) Прѣдложението го направихме завчера и се гуди на дневенъ редъ. (Д. Цанковъ: Нѣма право Правителството да прави прѣдложение!) Правилникътъ не прѣдвжда, че писмено прѣдложение трѣбва да правимъ. Това нийдѣ не е казано: нито въ вжтрѣшния правилникъ, нито въ конституцията. Нѣма членъ, който да ни задѣлжава да правимъ писмено прѣдложение, защото нашитѣ прѣдложения, като произхождащи отъ Короната, трѣбва да се внесатъ чрѣзъ докладъ до Княза, а ми се струва, че това не може да се отнася до вжтрѣшния правилникъ. (В. Поповъ: Това не е по правилника!) Правилникътъ не ни задѣлжава да правимъ писмено прѣдложенията си, а по отношение на това, че ние имаме право да правимъ прѣдложения по измѣнение на правилника, то излиза отъ самия фактъ, че и ние сме отговорни за дѣлата на Народното Събрание, защото по право ние сме ръководители на Народното Събрание (Гласове: А а а!)

В. Поповъ: Азъ искамъ да кажа, че правилникътъ не дава право на Правителството нито писмено, нито устно да прави прѣдложение за измѣнението на правилника.

П. Папанчевъ: Г-да народни прѣдставители! Въ дадения случай прави се разискване върху едно, не прѣдложение, но тъй да се каже quasi-прѣдложение на Правителството. Искане за измѣнението на правилника, разумѣва се, безъ да се укаже на конкретнитѣ членове, кои членове именно се искатъ да се измѣнятъ. Менѣ ми се струва, че въ случая трѣбва да погледнемъ на въпроса отъ принципиална гледна точка. Трѣбва да видимъ, кой трѣбва да иска измѣнението на тоя правилникъ, и има ли право Правителството да се мѣси въ него и да прави прѣдложения. Менѣ ми се струва, че на основание изричитѣ постановления на този правилникъ, които се заключаватъ въ чл. 102, Правителството нѣма никакво право да прави каквото и да било прѣдложение, било за неговото допълнение, било за неговото измѣнение или за

ограничение на нѣкои членове. Чл. 102 казва: (Чете.) „Настоящиятъ правилникъ може да се измѣни, ако една четвъртъ отъ всичкитѣ народни прѣдставители направятъ за това писмено прѣдложение, което трѣбва да мине на три четвѣтия“. Значи, горѣ-долу тъй, както и законитѣ. Сега, настоящиятъ правилникъ каква цѣль е гонилъ? Той е гонилъ цѣльта да даде единъ редъ, единъ порядѣкъ на разискванията, които ставатъ въ Народното Събрание; да даде единъ порядѣкъ, единъ редъ на гласуването, било на разни прѣдложения, било на разни закони, както и на самия правилникъ, когато той ще се измѣнява. Това е една домашна работа на Събранието. Събранието се свиква да засѣдава въ извънредна и редовна сесия, и Събранието само си опрѣдѣля начина, по който ще работи; а пъкъ Правителството нѣма право да се намѣсва въ домашната работа на Събранието. Кривъ е г. Краевъ — и азъ не очаквахъ да чуя отъ него това, понеже го зная, че той е опитенъ по тѣзи работи, тъй като дълги години е билъ въ това Народно Събрание, — кривъ бѣше, казвамъ, като даваше право на Правителството да се яви и да казва: ние туряме на дневенъ редъ измѣнението на правилника. А че да ги питамъ, кои сж тѣзи, които могатъ да се намѣсватъ въ една работа, която, съгласно този правилникъ, е запазена само за Народното Събрание, и туй Народно Събрание има право да се мѣси или поспециално казано за $\frac{1}{4}$ отъ Народното Прѣдставителство? Ето защо, г-да народни прѣдставители, моето мнѣние е, че, докато изъ сръдата на Народното Събрание не се явятъ $\frac{1}{4}$ отъ народнитѣ прѣдставители съ мотивирано прѣдложение и което да мине, прѣдложение направено пакъ на основание на този правилникъ, не трѣбва да става даже и дума за разискване по този правилникъ. И азъ мисля, че ние губимъ време като разсѣждаваме повече върху този въпросъ.

Г-нъ Министърътъ каза, че имало право Правителството, респективно всѣки единъ членъ отъ Министерството, да подлага на измѣнение нѣкои членове и да ги направи тия прѣдложения устно: „хайде за идущето засѣдание гудѣте на дневенъ редъ измѣнението на правилника“. Нека ми бжде позволено да забѣлжа на г. Министра, който прѣдставлява сега Правителството, че това не е истина, че Правителството не е ръководител на Събранието, че Събранието само дѣйствува по своето благоусмотрение и тъй, както му прѣдписва правилникътъ, а пъкъ Правителството стои тамъ и то не ръководи, а само прѣдставя нѣкои работи на обсъждане отъ Събранието. И ако вземемъ мисълта на г. Министра и я приложимъ на практика, ще излѣзе, че тѣ, министритѣ, вървятъ най-напрѣдъ, както вървятъ нѣкои си, а ние като овце вървимъ слѣдъ тѣхъ. А туй не е право, и не трѣбва да става. Тази мисълъ не би трѣбвало да се прокарва въ настоящето Народно Събрание, и не е прокарвана никѣдѣ. Азъ съмъ члѣзъ малко-много по този въпросъ и зная, че правилникътъ е специално работа на Народното Събрание, че то е негова домашна работа и че Правителството не може да се мѣси. Правителството може да внесе закони по надлежния редъ съ Княжески указъ, но никога не може да каже: г-да, измѣнѣте правилника. То може да пошушне на този или онзи, може да каже, че има несъобразности, които бъркатъ на правилния вървѣжъ на Народното Съ-

бране, но пакъ да накара известни народни прѣдставители, които да се убѣдятъ въ необходимостта за тѣзи измѣнения и тѣ да ги прѣдложатъ на васъ. Правителството никога нѣма право да каже: „хайде на дневенъ редъ за идущето засѣдание ще бѣде измѣнението на този правилникъ“, защото то не отговаря за правилното дѣйствие и функциониране на Народното Събрание. Това е, г-да, по принципъ.

Въ прѣдложението на Правителството азъ съзирамъ пѣкои лоши страни. Неужели само слѣдъ нѣколко засѣдания Правителството трѣбва изведнажъ да стане и да иска отмѣнението на едни наредби, които г. Ризовъ намира, че били много хубави? Азъ въ случая не говоря добъръ ли е правилникътъ или лошъ — нѣма да говоря по този въпросъ, — но Правителството на врѣмето се хвали въ своитѣ вѣстници, слѣдъ издаването на този правилникъ, и въ актива на своята дѣятелностъ, и въ актива на дѣятелността на Камарата, и казваше, че настоящата Камара изработи единъ правилникъ, който ще прави честь на това Събрание. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Кой вѣстници?) Азъ четохъ и въ „Прѣпорѣцъ“, и въ „България“. Неужели Правителството, което принесе чрѣзъ своитѣ вѣстници толкова хвалби на Камарата за изработване на този правилникъ, дойде слѣдъ единъ мѣсець до разочарование? Азъ въ случая съзирамъ, че тукъ се отива по една наклонна плоскостъ — къмъ реакцията. И отъ това, което г. Каравеловъ онзи день каза: „нѣма да си играемъ тукъ съ конституцията“, азъ вадя заключение: демекъ възможно е, подиръ нѣколко дена, да прѣдстави прѣдложение за измѣнение и на конституцията. Защото тия пегови думи не означаватъ нищо друго, освѣнъ че конституцията е малко лоша и че не трѣбва да си играемъ съ нея. Азъ това заключение вадя. Ще ли ние да го послушаме или не, то е другъ въпросъ, но казаха ни се тия думи; слѣдователно, като се съпоставятъ тѣзи думи, че нѣма да си играемъ съ тази конституция, неговото прѣдложение, мога да кажа, е даже дързостно, защото нѣмаше право да го направи. Като съпоставямъ едното съ другото, азъ намирамъ, че тукъ се гони една цѣль, която посочи г. Ризовъ, именно, че се иска ограничение на разискванията, ограничение на гласуването, ограничение на дѣятелността на Народното Събрание.

Ето защо азъ ви моля, г-да народни прѣдставители, просто да оставите безъ внимание прѣдложението на Правителството. Ако то се внесе по надлежния редъ, както прѣдписва чл. 102 отъ правилника, тогава ние ще вземемъ да се занимаемъ съ него и тогава ще говоримъ: добъръ ли е правилникътъ или е лошъ, бива ли да се измѣни и допълни или не. Но въ настоящия случай, щомъ нѣмаме такова прѣдложение, ние не можемъ да говоримъ за добритѣ и лошитѣ страни на правилника, което направиха г. Ризовъ и Краевъ. Азъ просто моля да се ограничимъ и кажемъ на Правителството, че то нѣма право да прави такова прѣдложение и, щомъ нѣма това право, напразно ще губимъ врѣме да разискваме този въпросъ.

Ю. Мирски: Г-да народни прѣдставители! Азъ почнахъ да се боя, че XI-то Обикновено Народно Събрание ще

заслужи името парламентъ въ лоша смисль, т. е. говорилница. Не стига дѣто толкозъ на халосъ се говори въ извънредната сесия — собствено не нахалосъ, а намѣсто единъ часъ да се говори, се говори съ часове, — ами и сега скъпото нѣщо искаме да правимъ. Азъ бихъ молилъ, г-да народни прѣдставители, да скъпимъ врѣмето, което е пари, да скъпимъ врѣмето, което е злато, и да бѣдемъ по-кратки въ изложението на нашитѣ прѣдложения и въ аргументирането имъ. Азъ не казвамъ да говоримъ съвѣтъ кратко, но да говоримъ по възможности по-кратко. (Н. Козаревъ: Всѣки ще говори тъй, както разбира!)

Г-да народни прѣдставители! Г-нъ Ризовъ напомни ми III-то Обикновено Народно Събрание, онова реакционно Събрание, което, чрѣзъ единъ правилникъ за вжтрѣшния си редъ, искаше да направи нова конституция на Българския народъ, искаше да ограничи повече правата на Българския народъ, откогато тѣ бѣха ограничени въ 5 минути въ „гробницата“ въ Свищовъ на 1 юлий 1881. Азъ нѣмахъ честта да бѣда народенъ прѣдставителъ въ извънредната сесия на това Събрание, но ако бѣхъ, бихъ настоялъ даже заглавието на правилника да не бѣдѣше така. Тукъ имаме единъ вжтрѣшенъ правилникъ за Народното Събрание, а той трѣбваше да бѣде вжтрѣшенъ правилникъ за XI-то Обикновено Народно Събрание. (Д. Ризовъ: Ами че може и XII-то Събрание да го приеме!) Това не е законъ, г-да; това е единъ вжтрѣшенъ правилникъ, който е направенъ съгласно нашата конституция, която именно трѣбва да пазимъ и отъ измѣнението въ реакционна смисль на която всички трѣбва да се боимъ. Чл. 102 отъ вжтрѣшния правилникъ е антиконституционенъ. Г-нъ Ризовъ, като е далъ на тоя членъ редакцията, или ако не той, то комисията, забравилъ е единъ по-голѣмъ законъ у насъ, именно чл. 109 отъ конституцията, дѣто е казано „ $\frac{1}{4}$ отъ присъствающитѣ“ а въ чл. 102 на правилника стои „ $\frac{1}{4}$ отъ всичкитѣ“ народни прѣдставители. Тоя членъ, 102, не ни вързва, защото ние имаме въ конституцията други наредби, именно чл. чл. 94 и 104. Чл. 94, който гласи слѣдующето: „Правата на прѣдсѣдателя и отговорността на членовѣтъ отъ Събранието за редъ и приличие въ засѣданията опрѣдѣляватъ се въ особенъ правилникъ за вжтрѣшния редъ на Събранието.“ Чл. 104, който казва: „Събранието само си опрѣдѣля вжтрѣшния редъ и дѣлопроизводството.“ Слѣдователно, като Събранието само си опрѣдѣля вжтрѣшния редъ и дѣлопроизводството, то е въ правото си и да измѣни този свой правилникъ и въ течението на сесията, защото той не е законъ. (Н. Козаревъ: Какво се бърка тукъ Правителството! — Направѣте прѣдложение, г-нъ Мирски!) Азъ говоря по този въпросъ. — Тукъ не е дяволътъ тѣй страшенъ, както го прѣдставява г. Ризовъ и на което се подадохъ нѣкои господа отъ Народната партия. Касасе работата за това: дали може да се работи и слѣдъ 8 ч., когато присѣтствуватъ отъ 56 народни прѣдставители 29 души; защото, ако се измѣни надлежниятъ членъ отъ правилника тѣй, както изисква чл. 116 на нашата конституция, ще можемъ да рѣшаваме съ 29 души, а сега, като е въ сила тоя членъ отъ правилника, трѣбватъ непрѣмънно 38 души. (Н. Козаревъ: Направѣте прѣдложение!) Моля Ви се, бѣдѣте тѣрпѣливи! — Азъ моля да се не изпуща изъ прѣдъ видъ какво прѣдписва консти-

туцията въ чл. 116. Чл. 116 прѣдписва едно нѣщо, което е изпуснато при съставянето на правилника. Той казва: „Събранието рѣшава по вишегласие.“ Това сж четири думи, които сж отъ най-голѣмо значение. То значи, че Събранието може да рѣшава винаги, когато гласуватъ за повече отъ половината. Между тѣмъ, чл. чл. 39 и 51 на правилника изискватъ за приемане прѣдложение $\frac{2}{3}$ отъ присѣдствующитѣ прѣдставители. Защо? Това не може да бѣде, защото това е противно на чл. 116 отъ конституцията. И г. Министъръ-Президентъ, когато онзи донѣ-ни науми, че би трѣбовало да се раздѣлимъ съ тая наредба въ тия членове на нашия правилникъ за вътрѣшния редъ, бѣше на конституционна почва; той искаше да запази тая конституция, която всички се кълнемъ да пазимъ. Затова, понеже главно се касае до два члена въ нашия правилникъ за вътрѣшния редъ, азъ моля чисто и просто да приемемъ слѣдующето прѣдложение, което мога да го дамъ подписано, именно да се измѣнятъ чл. чл. 39 и 51, като отъ тѣхъ се махнатъ думитѣ „ $\frac{2}{3}$ отъ прѣдставителитѣ“ и се каже въ тѣхъ само „ако Събранието рѣши“. Ако се кажатъ тия думи „ако Събранието рѣши“, ще се разбира, че ще работимъ по наредбата на чл. 116 отъ конституцията, сир. всѣки въпросъ ще се рѣшава по вишегласие, а не, напр., за приемането на единъ законъ, който може да се отнася до много важно нѣщо, да се рѣшава съ вишегласие, а за продължението на засѣданието да се изискватъ $\frac{2}{3}$. Какъ тѣй, г-да! Дѣ е вашата логика? Когато за единъ законъ отъ най-капитална важностъ стига вишегласие, както прѣдписва чл. 116 на конституцията, тукъ да искате $\frac{2}{3}$! Азъ ще подамъ и писмено прѣдложението. (Н. Козаревъ: Направи го писмено!)

Д. Ризовъ — къмъ Мирски: Вие сте трѣгнали по пжти на реакцията!

К. Мирски: Азъ протестирамъ дѣто г. Ризовъ казва, че съмъ трѣгналъ по пжти на реакцията. Азъ, г-да народни прѣдставители, даже протестирахъ и напуснахъ едно Народно Събрание, III-то, защото искаше да прави реакционни работи.

Д. Цанковъ: Г-да, напразно разискваме. Напразно прѣдговорившиятъ разискватъ по сжществото на работата. Не е работа тукъ по сжщество, а работата е тукъ, въпросътъ е, прѣдложението на г. Каравелова отъ кого излиза: отъ министъръ ли или народенъ прѣдставителъ. Ако е отъ министъръ, то менѣ ми се струва, че всички сме съгласни, че министритѣ за правилника не могатъ да прѣдлагатъ, нѣматъ право; (Гласове отъ центра: Вѣрно!) ако е като депутатъ, то има право всѣки единъ министъръ да го прѣдлага по реда, както се слѣдва. (Гласове: вѣрно!) Туй то. Да рѣшимъ тукъ принципиално. И азъ намирамъ много нахални работи въ правилника, но е правилникъ, който Народното Събрание го е приело. (И. Московъ: Но, Дѣдо Цанковъ, въ дневния редъ е „прѣдложение отъ Правителството“) Ама туй е криво! Нѣма право министърътъ, като министъръ, да прѣдлага прѣдложение за правилника; той има право за законитѣ. За законитѣ е друго нѣщо, но за правилника нѣма право.

Той, като народенъ прѣдставителъ, макаръ и да е министъръ, има право, но тогазъ да постѣпи по реда, по който се прѣдлагатъ прѣдложенията. Тѣй че, менѣ ми се струва, да се гласува туй нѣщо и не трѣбва да ходимъ да се караме само.

Ц. Таслаковъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ нѣма да говоря върху това, дали Правителството има право да прѣдложи едно измѣнение въ правилника, или нѣма право; но прѣди всичко ще се спра върху онова, върху което най-много г. Ризовъ натяква. Г-нъ Ризовъ ни казва: „въ какво се е провинилъ този правилникъ; ние прѣкарахме една извънредно дълга извънредна сесия и нищо не е поврѣдилъ този правилникъ, а най-паче не е прѣчилъ на интереситѣ на никой отъ г. г. народнитѣ прѣдставители, които тукъ се съжпяхъ за 20-тѣ лева, които ги вземаме днесъ“. Азъ ще ви посоча нѣколко члена отъ правилника, върху които сме се спирали толкова много и самъ г. Ризовъ ги е тълкувалъ противорѣчиво нѣколко пжти. Така напр., по чл. 48, който ни казва, че при третото четене на нѣкой законопроектъ могло било да се прибавятъ, да се правятъ нови поправки и прибавки, повече отъ четири пет пжти е ставало прѣпирня, кои сж тия нови поправки и прибавки. Само г. Ризовъ два пжти е дохождалъ въ противорѣчие. (Д. Ризовъ: Не е истина!) Единъ пжтъ казва, че сж нови, единъ пжтъ — че не били; единъ пжтъ, че забранявалъ правилникътъ това, другъ пжтъ, че не забранявалъ. Това е едно отъ неудобствата, които правятъ невъзможенъ тоя правилникъ.

Второто нѣщо бѣше завчера, при разискването на тронната рѣчъ. Въ чл. 50 е казано: „Отговорътъ на тронното слово и прѣдложенията отъ законодателенъ характеръ се разискватъ отъ Събранието по установения редъ за законопроектитѣ“, а вие виждате, че ние дойдохме до абсурдъ, че тронното слово не може да се разисква тѣй, както се разискватъ законопроектитѣ, защото тронното слово не е законопроектъ и защото то не се внася написано тукъ да се разисква по принципъ и послѣ да го пратимъ въ комисията. Туй е единъ абсурдъ, това е едно противорѣчие. Слѣдователно, и тукъ правилникътъ е несъстоятеленъ. И най-много той е несъстоятеленъ тамъ, дѣто казва, че за да се прѣдложи прѣкращане на дебатитѣ, това могло да стане само по прѣдложение на нѣколко народни прѣдставители, които трѣбва да подпишатъ едно такова прѣдложение, и то само слѣдъ като сж говорили по трима души отъ всѣка една фракция, която се прѣдставлява въ Народното Събрание. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Двама!) Г-да народни прѣдставители! Тукъ ние сме осемъ фракции — четѣте ги да видите: социалисти, демократи, прогресисти, земледѣлци, народняци, сѣмболисти, реформатори и независими. Ами може да се случи едно такова нѣщо, че говорятъ, да кажемъ, отъ седемѣтъ фракции по трима души, а отъ осмата не е говорилъ нито единъ; правилникътъ ви запрѣтвя да прѣдложите прѣкращане на дебатитѣ. Дѣ е неговата логика? Не щатъ отъ осмата фракция да говорятъ. Значи, вие правите невъзможно прѣкращението на дебатитѣ никога. Това само единъ Ризовъ може да ви го напише. (Д. Ризовъ: Защо тогава мълчеше!) Азъ не съмъ билъ тукъ при приемането на правилника. (Д. Ризовъ: А кждѣ

си билъ?) Така щото, г-да народни прѣдставители, азъ намирамъ, че ние трѣбва да побързаеме съ измѣненіето на тоя правилникъ, ако не искаме да ставаме смѣшни, ако не искаме да дохождаме до абсурдни рѣшения.

Сега дохождамъ на въпроса: има ли право Правителство да прави прѣдложение за измѣнение на правилника? Менѣ ми се струва, че има, защото Правителството има неограничена законодателна инициатива. За народнитѣ прѣдставители често пакти се прѣдвижда, че за такова и такова прѣдложение трѣбватъ 10 души, за такова и такова прѣдложение трѣбватъ една четвъртъ отъ прѣдставителитѣ и т. н. За Правителството такова нѣщо нѣма. То дохожда и ви внася законопроекта и всѣкакви прѣдложения. Какъ вие ще му откажете на едно прѣдложение за измѣнение на правилника? На какво основание вие го туряте вънъ отъ Народното Сѣбрание? (Д. Цанковъ: Въ кжцата си азъ имамъ законъ!) Тази кжца е, прѣди всичко, на това Правителство, което вие създадохте. Вие отказвате правото на бащата, на когото вие сте дѣца. (Д. Ризовъ: Правителството внася чрѣзъ надлежни укази.) Вие сте поставили едно правителство да ви води; вие сте поставили едно правителство, което е тоже часть отъ Парламента. (В. Поповъ: А! То вась може да води.) То е глава на парламента. Вие казвате: отдѣ вие видите заключение, че Правителството води работитѣ на Сѣбранието? Въ английския парламентъ, колкото и да не зная, г-нъ Ризовъ, парламентарната практика въ Англия, пакъ ще ви кажа, че английскиятъ парламентъ се направлява отъ министерството. (Д. Цанковъ: Ржководи е друго, а направлява е друго!) Между правителството и парламента никакъвъ споръ не може да съществува, защото, като нѣма солидарностъ между правителството и парламента, нищо не може да се направи. (Д. Ризовъ: Вие не знаете ли, че прѣдложенията на Правителството се внасятъ съ укази!) Заради това азъ намирамъ, г-да народни прѣдставители, че Правителството може да прави прѣдложение и ние трѣбва да го приемемъ.

Послѣ, и вие трѣбва да се убѣдите, че тоя правилникъ е несѣстоятеленъ въ нѣкои членове и трѣбва да се измѣни. Заради това азъ ви моля да се приеме това прѣдложение на Правителството и още сега да се избере една комисиия отъ всички прѣдставени тукъ групи по единъ или по двама, да го пратимъ въ комисията да го поправи и да ни го донесе поправенъ, напечатанъ и да се приеме.

Г. Кирковъ: Г-да народни прѣдставители! Позволѣйте само двѣ думи. Азъ мисля, че всичко досега говорено е просто излишно. (Н. Козаревъ: Що допуца бюрото да се говори?) Прѣди всичко подложеното прѣдложение е безпрѣдметно за Народното Сѣбрание. (Гласове: Вѣрно!) Първо, трѣбва да ви кажа, че подобна една точка отъ дневния редъ не е гласувана. Прѣдсѣдателството на своя глава е турило едно прѣдложение, но за което Народното Сѣбрание не е гласувало. И азъ съмъ длъженъ високо да протестирамъ противъ подобно своеволие на прѣдсѣдателството. Освѣнъ туй, ще кажа, че Правителството трѣбва да знае поне този вжженъ принципъ, че то нѣма право да внася измѣнения въ правилника, че съ туй внасяне, внася бъркотия въ Народното Сѣбрание, и сега

ние дрънкахме два часа затуй само, че министритѣ не знаятъ правилта си. (Гласове: Вѣрно!) Затова, моето мнѣние е слѣдующето: това прѣдложение, като безпрѣдметно, да се остави безъ внимание, толкова повече, че Народното Сѣбрание не го е гласувало да се тури на дневния редъ.

Д-ръ Х. Владигеровъ: И да се изблочи подпрѣдсѣдателтъ, че го е турилъ на дневенъ редъ!

Прѣдсѣдателтъ: Има думата г. Такевъ.

М. Такевъ: Отказвамъ се.

Прѣдсѣдателтъ: Слѣдва г. Златановъ.

М. Златановъ: Г-да прѣдставители: Г-нъ Кирковъ каза това, което щѣхъ да кажа и азъ. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Тогава недѣйте говори!) Моля! За да имаме удоволствието да говоримъ работи, които нѣма да ни изведатъ къмъ извѣстенъ положителенъ резултатъ, вината е, че е поставено на дневенъ редъ едно прѣдложение, прѣди да стане съвѣщание съ Сѣбранието. И ние, които сега толкова се горещимъ за правилника, трѣбваше сами да почитаме по-напрѣдъ правилника, докато не сме го измѣнили. Ето защо азъ прѣдлагамъ бюрото да оттегли това прѣдложение, или, по-добрѣ, да запрѣти по-нататѣшнитѣ разисквания, тъй като, макаръ да има прѣдложение, съвѣщание съ Сѣбранието не е станало и, слѣдователно, поставянето на това прѣдложение на дневенъ редъ е въпрѣки правилника. Азъ принадлежа къмъ числото на онѣзи, които сж недоволни отъ правилника, защото мисля, че този правилникъ спъва онѣзи Камари, които желаятъ повече да работятъ, а по-малко да говорятъ. Но трѣбва да почитаме правилника, додѣто не е измѣненъ. Моля г. прѣдсѣдателя да прочете чл. 40 отъ правилника и, понеже не е ималъ съвѣщание съ Сѣбранието, да прѣкрати по-нататѣшния говоръ, а единъ день да попита Сѣбранието, кога да го постави на дневенъ редъ. Тѣй можемъ да излѣземъ ние отъ тоя водовъртежъ. (Г-нъ Ризовъ му възразява нѣщо.) Който уважава правилника, трѣбва да го почита, а не да говори безъ да взема думата.

Р. Петровъ: Г-да народни прѣдставители! Това, което мислѣхъ да кажа, прѣди мене се каза отъ г. Цанкова и отъ г. Киркова отчасти; азъ само ще допълня, а може би, ако щете, и ще повтора онова, което тѣ казаха.

Възможно е правилникътъ, дѣйствително, да не е твърдѣ добъръ и дѣйствително да има нужда отъ измѣнение, но, менѣ ми се чини, тия измѣнения на правилника трѣбва да станатъ по прѣдложение, каквото е прѣдвидено въ сжщия правилникъ. Споредъ конституцията, вжтрѣшниятъ редъ въ Народното Сѣбрание се опрѣдѣля пакъ отъ Народното Сѣбрание, което съгласно чл. 104 отъ конституцията то само си опрѣдѣля вжтрѣшния редъ и дѣлопроизводството; слѣдователно, въ случая свършено не можеше да се намѣси Правителството, даже ако забѣлжеше много недостатѣци въ този правилникъ. И ако бѣше въпросътъ, че се намѣрватъ такива недостатѣци, и Министерството, сѣтѣше за нужно нѣкакво измѣнение

то има достатъчно болшинство въ Камарата за да накара 42 души представители, съгласно чл. 102 отъ правилника, да внесатъ едно предложение писмено за измѣнение на правилника, но като се укаже непрѣмънно въ предложението въ какво трѣбва да се заключава измѣнението, което се иска въ правилника. Вънъ отъ това, Правителството не може да се бърка въ вътрѣшния редъ на Събранието, още и споредъ други нѣкои постановления на конституцията. Конституцията не задължава, прѣди всичко, министритѣ да присѣствуватъ въ засѣданията, освѣнъ ако Народното Събрание ги повика, или ако тѣ пожелаатъ. Слѣдователно, редътъ въ Събранието е независимъ отъ присѣствието или отсъствието на министритѣ, а, слѣдователно, и този контролъ на министритѣ по отношение реда, или работата, която има да върши Събранието, отсъствува. И въ такъвъ случай, естествено е, че гласовѣтъ на министритѣ по отношение вътрѣшния редъ, може да иматъ толкова значение въ Събранието, колкото тѣ сж народни представители, което може и да не бѣде, а, слѣдователно, и предложенията, които правятъ въ тая смисълъ, трѣбва да иматъ и толкова значение за Събранието, колкото и гласътъ на всѣки народенъ представителъ, а не да се допуска онова, което иска г. Краевъ, като прокарва извѣстна аналогия между законодателната инициатива на Правителството и онази на Народното Представителство за сегашния случай. Защото, ако се придържаме къмъ законодателната инициатива на Правителството, въ такъвъ случай се изисква предложението за измѣнение вътрѣшния редъ да стане съ Княжески указъ, защото инициативата не е на Министерството, а е на Княза и на Народното Събрание, чл. 108 отъ конституцията, и въ такъвъ случай, като се придържаме къмъ чл. 109 отъ конституцията, за да можемъ да допуснемъ една аналогия между законодателната инициатива на Министерството и онази да прави други предложения въ Народното Събрание, трѣбваше да искаме предложенията да се съпровождатъ съ единъ Княжески указъ. Такъвъ понеже нѣма и понеже Министерството не може да се бърка въ вътрѣшния редъ на Събранието, азъ мисля, че предложение, собствено, за измѣнение на правилника не съществува, и, слѣдователно, като сегашното става безпрѣдметно, ние трѣбва да го оставимъ безъ послѣдствие; а ако е нужно да стане измѣнение на правилника, това да се направи, както го изисква чл. 102 на правилника.

Д-ръ П. Табурноуъ: Азъ не съмъ на мнѣнието на г. Златанова, че бюрото може да оттегли това предложение. (М. Златановъ: Може!) Не може да го оттегли. Нека го оттегли г. Каравеловъ, който направи неоснователно такова предложение, но бюрото го постави на дневенъ редъ и нѣма право вече да оттегля поставенъ вече на дневенъ редъ такъвъ единъ въпросъ. А пъкъ въпросътъ, дали министритѣ или Министъръ-Предсѣдателътъ има право да внася такова предложение или не, зависи отъ разрѣшението на въпроса: е ли правилникътъ законъ или не. И въ двата случая Министерството не може да направи такова предложение. Ако правилникътъ се счита равносиленъ на единъ законъ, нѣма право прѣсѣдателътъ съ едно устно предложение да иска

измѣнението му, а съ единъ Княжески указъ, както каза г. Петровъ, или да внесе предложение, което има законодателенъ характеръ. Ако този правилникъ не е законъ, тогава по никакъвъ начинъ не може да внася това предложение, независимо даже отъ постановлението, което изисква послѣдния членъ на правилника. Ние трѣбва да почитаме този правилникъ. Въ правилника се казва, че само една извѣстна частъ отъ Народното Събрание, като депутати, има право да внесе такова предложение. Азъ не мога да разбера, отдѣ черпятъ право министритѣ да внасятъ това предложение. Правителството е внесло това предложение и то може да го оттегли, а не и бюрото, или пъкъ, ако не го оттегли, ние сме длъжни да го оставимъ безъ послѣдствие, и заради туй азъ поддържамъ мнѣнието, каквото имаха всички прѣдговоривши.

Т. Теодоровъ: Г-да народни представители! Вземъхъ думата по-рано и видѣхъ, че една голѣма частъ отъ въпроса е изчерпанъ отъ прѣдговорившиятъ. Той е толкова елементаренъ, колкото и принципаленъ, и азъ мисля, че друго рѣшение не може да бѣде взето отъ него, освѣнъ да гласуваме да остане безъ разглеждане това предложение, или Правителството да прѣдпочте да го оттегли. Въпросътъ, има ли право Правителството да се мѣси въ промѣнението и изработването на правилника за вътрѣшния редъ на Събранието, е въпросъ принципаленъ, и той не може да бѣде разрѣшенъ, освѣнъ въ смисълъ отрицателна за Правителството. Затова нѣма нужда да се позоваваме на практиката на другитѣ парламенти. Доста е да ви прочета чл. 104 отъ конституцията, който е толкова убѣдителенъ, щото нѣма нужда да споримъ. Той казва изрично и повелително: „Събранието само си опрѣдѣля вътрѣшния редъ и дѣлопроизводството.“ Значи, никой нѣма право да се мѣси. И този членъ е помѣстенъ въ онзи отдѣлъ на конституцията, който говори, именно, за начина на воденето на засѣданията. Съ прѣдписанието си чл. 104 отъ конституцията изключва правото на Министерството да се мѣси въ изработване на вътрѣшния правилникъ на Събранието било въ форма на предложение, било въ форма на законопроектъ, било въ каква и да е друга форма. То може само да вземе участие въ дебатитѣ, ако членовѣтъ на Министерството сж същевременно и народни представители. На Военния Министъръ, напр., може да му се констатира правото да взема участие въ дебатитѣ по вътрѣшния правилникъ, защото Военниятъ Министъръ не е народенъ представителъ. А щомъ това е така, вие виждате, че има едно изрично, законно прѣпятствие, което се намира въ чл. 104 въ конституцията, щото Правителството да не внася такова предложение, а като го е внесло сега, значи, то не е знаело конституцията и е направило грѣшка, която трѣбва да поправи.

Но, г-да народни представители, има още други причини. Правителството, казватъ ни, може да прави предложения, може да прави и законопроекти. Но по силата на кой членъ отъ конституцията? Чл. 109. А чл. 109 задължава Правителството да прави само писмени предложения и законопроекти, и то слѣдъ като бждатъ удобни отъ Княза. Безъ Княжески указъ, безъ удобни отъ Княза, Правителството нѣма право да прави прѣд-

ложения, и г. Министър-Прѣсѣдательтѣ не може да се провиква отъ масата, колкото и да е високо положението му, и да казва: „турѣте на дневенъ редъ това прѣдложение, защото азъ го искамъ!“ Той трѣбва да ни прѣдлага всѣкога писмено прѣдложение заедно съ Княжески указъ, защото чл. 108 отъ конституцията признава законодателната инициатива на Княза и Народното Събрание. Народното Събрание може да прави инициатива въ ограниченъ видъ, т. е. не иначе, освѣнъ ако $\frac{1}{4}$ отъ прѣдставителитѣ подпишатъ, а Князътъ и неговитѣ министри иматъ тая инициатива — Князътъ самъ не може да прави прѣдложение, а чрезъ министритѣ; той заповѣдва. Това е ясно. Слѣдователно, какво бѣше това прѣдложение турено устно? Нито думитѣ на единъ министъръ, нито думитѣ на единъ депутатъ не могатъ да турятъ извѣстенъ въпросъ на дневенъ редъ — трѣбва прѣдложението да е писмено; а когато го прави министърътъ, трѣбва да бѣде придружено съ Княжески указъ.

Послѣ, когато се прави прѣдложение, не само трѣбва да бѣде писмено, но то трѣбва да съдържа въ себе си и извѣстни положения. Не може да се внесе едно прѣдложение за измѣнение на закона за отчетността на бюджета и прѣдложението за измѣнение да не съдържа въ себѣ си нищо; не може да се внесе едно прѣдложение, както е въ случая, за измѣнение на правилника, безъ да се посочи въ него кои членове, кои постановления се иска да се измѣнятъ. Ние видѣхме, че, като влѣзохме въ подробности, на г. Таслакова не се харесва едно, на г. Цанкова не се харесва друго, а тукъ, въ тѣзи редове, може да се намѣри трети, комуто пъкъ друго да се не харесва. Трѣбва прѣдложението не само да бѣде писмено, не само да изхожда съгласно чл. 104 отъ конституцията и чл. 102 отъ правилника, но и да съдържа въ себе си *in concreto*, да обозначава всѣки единъ членъ, който се иска да се измѣни. Вѣрно е, че вие изработихте въ извънредната сесия единъ правилникъ, който и сега дѣйствува, вѣрно е, че вие и тогава не направихте конкретно прѣдложение, защото признавахте, че стариятъ правилникъ е абсолютно негоденъ и че трѣбва да се замѣни съ новъ, а това е съвсѣмъ другъ случай. Но когато има правилникъ, който сами сте изработили въ миналата сесия, вие сега не можете да го смѣтате за *un misérable morceau de papier* и да казвате, че нищо не струва, та да го хвърлите на вѣтъра. 1—1 $\frac{1}{2}$ мѣсеца разсѣждавахте върху него и неоправдано ще бѣде, ако сега го захвърлите и да назначите една комисия, която занаяпрѣдъ да се занимава съ неговото прѣглеждане. Но само едно срѣдство има. Ако Министерството мисли, че този правилникъ въ нѣщо е негоденъ, даже ако мисли, че е всецѣло негоденъ, да се позове на своитѣ приятели — то има болшинство въ тази Камара, слѣдователно, $\frac{1}{4}$ ще има винаги, — да помолитъ тѣзи приятели да направятъ конкретно прѣдложение и да го подпишатъ, че искатъ да измѣнятъ чл. чл. 32, 41, 76 или които членове искатъ, да се тури на дневенъ редъ и да се обсъди. Ще се обсъди на три четения и ще се свърши. Правилникътъ да се не мисли, че е едно нѣщо по-маловажно отъ единъ законъ; напротивъ, правилникътъ е законътъ на Народното Събрание, и въ всички парламентарни страни правилникътъ се почита не толкова, колкото законътъ, а много повече: той

е като едно допълнение на конституцията. И вие знаете, че въ чуждитѣ парламенти, напр. въ австрийския и италианския, оппозицията прави обструкция и парализира всѣкаква дѣятелностъ на правителството само затуй, защото въ правилника нѣма прѣвидено, че дебатитѣ могатъ да се прѣкрятъ, и тамъ дебатитѣ вървятъ *ad infinitum*, вървятъ дотогава, докогато всички мълънатъ, докогато нѣма кой да иска да говори. Е добръ, ако работата бѣше лесна, можеше и тамъ единъ министър-прѣсѣдатель да скокне и да каже: гудѣте на дневенъ редъ едно прѣдложение за измѣнение на правилника. (Г. Кирковъ: Министъръ Пелу падна въ Италия по такъвъ единъ случай!) Правилникътъ е, може да се каже, най-сѣществениятъ законъ, който допълня конституцията: той урежда начина, по който ще работятъ народнитѣ прѣдставители, начина, по който ще си почиватъ, начина на отношенията имъ единъ къмъ другъ, дисциплинаритѣ наказания, които ще може да налага болшинството върху провинившиятъ се членове и пр. и пр.; той е законъ за тѣзи, които се наричатъ често въ нашия печатъ сувѣрени, законъ за самитѣ сувѣрени, слѣдователно, неговото отиѣнение не трѣбва да става така *à la légère*. Ние имаме правилникъ и ние го почитаме. Четири години се събирахме да го измѣнимъ, но не бързахме. Трѣбва Народното Прѣдставителство само да почита правилника си, ако иска да получи той нѣкакво значение; а щомъ днесъ приемемъ единъ правилникъ, утрѣ го измѣнимъ, тогава всѣкакъвъ авторитетъ на тѣзи правилници изчезва и Народното Събрание влиза въ единъ произволъ. Желателно е Народното Събрание да има единъ правилникъ установенъ и да се не подхвърля той на бързи и крупни измѣнения и прѣглеждания, защото вѣрно е, че хората могатъ да прѣтълкуватъ тия дѣйствия, което може да не бѣде основателно, но, въ свързка съ сѣбитията, може настоящата дѣятелностъ на Народното Събрание да прѣтълкуватъ въ тази или онази смисълъ, нѣщо, което е въ ущърбъ на Народното Събрание.

Азъ заключавамъ и мисля, че, ако Правителството не си оттегли прѣдложението — тукъ нѣма даже прѣдложение и не може да се говори за прѣдложение, защото това прѣдложение не е ни раздадено и ние дебатираме, безъ да знаемъ какво е, безъ да знаемъ за измѣненieto на кои членове се касае; това казаха само г. г. Таслаковъ и Мирски и оттамъ може да се разбере, какво ги боли, но ние не го знаемъ точно, — на мнѣние съмъ дебатитѣ да се прѣкрятъ, защото, дѣйствително, въпросътъ отне много врѣме. Прѣдлагамъ прѣкращение на дебатитѣ отъ съображения практически и защото въпросътъ се уяени и моля или Правителството да оттегли прѣдложението си, или ние да го отхвърлимъ и да се свърши работата.

Министър-Прѣсѣдатель П. Каравеловъ: Съжалявамъ, че не можахъ да чуя всички оратори, а само края на рѣчьта на г. Теодорова. Прѣди всичко отричамъ онова, което той говори. Той говори пакъ съ всеобщи прѣдложения, като ни увѣряваше, че нийдѣ се не мѣнявали правилницитѣ. Въ Англия, напр., нѣма никакъвъ правилникъ прѣди всичко. Помнѣте това хубаво. Тамъ прѣсѣдательтѣ е правилникъ. Значи, не е вѣрно, че правилникътъ билъ такова непокосовено нѣщо. Друго ще

ви кажа още, което е доста важно. Правилникът, казва г. Теодоровъ, не може по никакъв начин да се отмени по предложение на Правителството или по-добър на Министерството, защото той отрича правото му да се бърка въ тая работа. Отдъ извадихте тая доктрина, която едва нѣждѣ може да се поддържа? (Г. Кирковъ: Не е вѣрно! — Д. Ризовъ: Отъ чл. 104 на конституцията!) Моля, г-нѣ Кирковъ, Вие сѣ много говорите и сѣ много знаете! Азъ ще ви заявя, че вие или трѣбва да имате парламентаризмъ, т. е. министри, които сѣ и депутати, или да нѣмате парламентаризмъ. (Г. Кирковъ: Намѣрѣте конституцията!) Азъ Ви казвамъ, че Вие нищо не знаете. (Г. Кирковъ: То е Ваше мнѣние. Ама Вашето знание не можете да го подкрѣпите!) Ако допускате вие, че министритѣ трѣбва да бждатъ и депутати, тѣ трѣбва да иматъ всички права, като другитѣ народни прѣдставители, и да взиматъ инициативата въ всички работи. Ако допускате вие, че българскитѣ министри трѣбва да бждатъ като американскитѣ, тѣ тогава нѣма да присѣдствуватъ и въ Събраниято. Ние сме и депутати, и министри. И то е парламентаризмътъ. Ще ви приведа примѣръ и отъ Англия. Когато Ирландцитѣ прѣди нѣколко години правѣха обструкция въ парламента, имаше едно заседание 46 часа и Гладстонъ, като премиеръ-министръ, прѣдложи да се даде право на прѣдседателя да може да сключва прѣнїята. А пъкъ вие сте сѣднали да се славате на Италия съ своя вчерашенъ и кекавъ парламентаризмъ — „да се не измѣнява правилникътъ.“ (Д. Ризовъ: Нашата конституция?) Моля, въ нашата конституция какво има тамъ? (Д. Ризовъ: Чл. 104 говори, че Събраниято само си опрѣдѣля вътрѣшния редъ и дѣлопроизводството, а чл. 109 ви задължава да правите прѣдложения съ Княжески указъ!) Ние какво сме? (Д. Ризовъ: Вие като депутати трѣбва да искате да се измѣни правилникътъ.) Е, и Вие ако разбирате нѣщо, азъ не зная какво да Ви кажа. (Смѣхъ. — Д. Ризовъ: Щомъ разбирате всичко...) Помнѣте хубаво, г-нѣ Ризовъ, че ние сме, въ парламентаренъ смисълъ, лидери или водители на Камарата и вслѣдствие на това сме министри и имаме право да прѣдлагаме и като депутати, водители, и като министри. Всичко това, което каза г. Теодоровъ за Княжески указъ, напразно бѣше: 1) че законопроектитѣ се внасятъ съ докладъ, а не съ указъ, и 2) че, ако министритѣ трѣбваше да искатъ разрѣшението на Княза дори за въпроси, касаещи се до вътрѣшния редъ на Събраниято, то щѣше да бжде ударъ за Народното Прѣдставителство.

Имамъ честъ да заявя на г. Ризова, че ние имаме право да прѣдлагаме и като депутати — лидери на Камарата — и като съвѣтници на Короната. Хубаво го помнѣте. Ако не признавате това, вие ще унищожите парламентаризма. (Д. Цанковъ: Ние го признаваме, но трѣбва 40 души депутати да подпишатъ съ тебе наедно това прѣдложение!) Г-нѣ Цанковъ, Вие закон ли пишете, които иматъ окончателна сила, за цѣлото Княжество, или пишете правилникъ за Народното Събрание? (Д. Цанковъ: За Народното Събрание е законъ!) То е правилникъ за водене прѣнїята, който въ всеки моментъ Събраниято може да измѣни, и азъ ви посочихъ, че въ Англия, на която се славате, нѣма никакъвъ

правилникъ; тамъ правилникъ е прѣдседателятъ. (Г. Теодоровъ: Тамъ и конституция писана нѣма, ама функционира много по-добър!) Но азъ не виждамъ защо непрѣмѣнно нашиятъ правилникъ е неприкосновенъ и особено въ въпроса за двѣтѣ трети. Благодарение че азъ отсъствувахъ, приело се съ $\frac{2}{3}$ да се рѣшаватъ извѣстни въпроси. (Д. Ризовъ: Тукъ бѣхте.) Нѣмаше ме. (Министръ М. Сарафовъ: Нѣмаше го.) Азъ такова странно постановление за $\frac{2}{3}$ не мога да си прѣдставамъ.

Азъ ви правя прѣдложение да се избере комисия, понеже така сѣ се правили досега правилницитѣ: избира си Народното Събрание комисия, която наедно съ бюрото да прѣгледа правилника.

Ама вие сте се уплашили, че ще бжде силно Министерството. Едно Народно Събрание малко си познава обязаноститѣ, ако иска да обезсили Министерството, което е произлѣзло отъ неговата срѣда. Азъ мисля, че Министерството не трѣбва да бжде слабо, а силно.

Колкото за заема, за който чухъ, че помена г. Папанчевъ... (П. Папанчевъ: Не азъ, г. Ризовъ го каза!) Азъ на г. Ризова ще заявя, че не бихъ желалъ народнитѣ прѣдставители да говорятъ по 10 дена за такъвъ архаически остатѣкъ като тронното слово. (Д. Ризовъ: Вие сте го писали въ конституцията!) Моля ви се, тукъ се оцѣнява политиката на Правителството, а какво правихте вие? Вие се или хвалѣхте или корѣхте единъ другия, а не разгледвахте дѣлата на Правителството. Ако продължаваме така, това ще послужи на обструкциониститѣ да не можемъ да прокараме нищо. (Д. Ризовъ: Завчера съ една дума само 15 души оратори се отказаха. Всѣкога така ще става.) Фактъ е, че тукъ ние 11 дена говоримъ по поводъ на тронната рѣчь. (Д. Ризовъ: 4 дена.) Откога сме почнали? Въ сѣбота се чете отговорътъ. Сега 10 дена седимъ и се разговаряме. Защо? Не виждамъ защо. За да се не продължава така, както досега бѣше, азъ ви прѣдлагамъ да измѣнимъ правилника и даже съ спѣшностъ. Да изберемъ веднага комисия, която да го разгледа и да види кои членове прѣчатъ на нашитѣ прѣнїя. (Д. Ризовъ: Кои членове да се измѣнятъ?) Азъ ви кажахъ: най-напрѣдъ тия за двѣтѣ трети. (Д. Ризовъ: Въ конституцията има два члена за $\frac{2}{3}$.) Азъ ги зная тия членове. (Д. Ризовъ: За даванетоъ подъ сждѣ министри $\frac{2}{3}$ трѣбва.) Зная, но има ли това нѣкакво отношение съ продължаването на заседанията отъ 8 ч. до 10 и трѣбва ли това продължаване да гласуваме съ $\frac{2}{3}$ гласове? (Д. Ризовъ: Има, защото по цѣли ноци сѣ седѣли!) Азъ не виждамъ, че вие ще ограничите такива злоупотрѣбления съ вашия правилникъ.

Азъ ви моля да прѣгледате добъръ правилника. Той ще служи не само намъ, а и за нашитѣ приемници. А че нѣкои отъ васъ иматъ особени мнѣния за парламентаризма, които датиратъ отъ по-миналия, 18-ия вѣкъ, азъ мога само да съжаля. Тогава сѣ се бояли министритѣ да не бждатъ депутати, защото щѣли били да влияятъ. (Д. Ризовъ: Ще ни отворите работа за единъ мѣсець.) Сега никой не се бои отъ това и всички желаятъ да иматъ силни правителства.

Ц. Мисловъ: Г-да народни прѣдставители! Стана два часа, откакто говоримъ по това прѣдложение, и именно

този безпредметен говор ни доказва, че действително правилникът си няма място и трябва да се измени въ всяко отношение. Но кога? От всички г. г. прѣдговоривши само г. Кирковъ и г. Златановъ показаха дали можемъ да говоримъ сега или не. Но тия г-да, които винаги иматъ охота да ухапватъ някои министри, се възползуваха отъ случая. Прѣди всичко ние трѣбва да имаме прѣдъ видъ, че нѣмаме това днесъ на дневенъ редъ. И не трѣбваше да се прѣдърѣшава въпросътъ, дали могатъ министрите да внасятъ такова прѣдложение или не, защото този въпросъ щѣме да го рѣшимъ тогава, когато разисквахме това прѣдложение, а днесъ такова прѣдложение нѣмаме. Г-нъ Министъръ-Прѣдсѣдателъ въ вчерашното заседание каза, че той прави такова прѣдложение, но съгласно чл. 40 отъ сѣщия правилникъ, който г. Ризовъ толкова много уважава, прѣдсѣдательството не пита Събранието, дали трѣбва да се постави на дневенъ редъ. Ако прѣдсѣдательството е направило грѣшка, безъ да вземе мнѣнието на г. г. народните прѣдставители, въ това не сѣ виновати нито г. г. министрите нито г. г. народните прѣдставители. Слѣдователно, когато вие всички знаете, че не сме гласували дневенъ редъ по това прѣдложение, нѣмаме защо да говорите цѣли два часа, само и само да намѣрите причини и основания, за да се закачатъ съ г. г. министрите.

Ето защо азъ мисля, че ние не можемъ да разискваме по това прѣдложение; толкова по-малко имаме право да разискваме, иматъ ли право г. г. министрите да внасятъ такова прѣдложение или не. А когато рѣшимъ да се постави на дневенъ редъ и когато бѣде поставено, както изисква чл. 40, тогава ще видимъ дали г. г. министрите могатъ да правятъ такова прѣдложение или не. Сега говориха всички тия г. г. прѣдставители, които знаятъ, че това е така, но говориха само, за да намѣрятъ случай да се закачатъ съ г. г. министрите и да ги хапнатъ.

Слѣдователно, азъ моля сега да се остави безъ разглеждане това прѣдложение и почитаемото прѣдсѣдательство да пита Народното Събрание, кога жели да се постави на дневенъ редъ това прѣдложение. И когато се постави на дневенъ редъ, тогава ще говоримъ, може ли да се внесе такова прѣдложение или не.

М. Такевъ: Г-да прѣдставители! Азъ се отказахъ отдѣвъ отъ думата, за да изчуя всички мнѣния върху двѣтъ положения по днешните дебати: първо, има ли Правителството право да внася някои прѣдложения за изменение на правилника и, второ, правилникътъ добъръ ли е или е лошъ, та трѣбва да го изменимъ или не? Дали правилникътъ е добъръ или лошъ, нѣма днесъ да говоримъ, защото онѣзи, които нѣмаха куража да изкажатъ своето мнѣние върху добрите или лошите страни на тоя правилникъ, онѣзи почитаеми г-да, които заематъ центъра, нѣмаха куража да кажатъ, че, действително, тия $\frac{2}{3}$, които се искатъ за продължение на дебатитѣ, е нѣщо опасно. Азъ ви заявявамъ отсега, че ще гласувамъ пакъ за $\frac{2}{3}$, защото спомнувамъ си, когато бѣхъ прѣдставителъ на VIII-то Обикновено Народно Събрание, какъ ни изтезаваха до 6 ч. сутринята подъ прѣдсѣдательството на г. Теодорова — въ 6 ч. сутринята гласувахме по 20—30

закона; — азъ не мога, освѣтъ да призная, че този членъ на правилника, който изисква съгласието на $\frac{2}{3}$ отъ г. г. прѣдставителитѣ за продължение на дебатитѣ послѣ 8 ч., е една крайна реакция на оновъ злоупотребление съ търпението на прѣдставителитѣ, когато Народняшкото Правителство искаше на тия банки, тукъ на лѣвницата, да останатъ единъ или двама прѣдставители, за да може болшинството да прѣкърва, каквото то обича, и когато нощно врѣме разсилнитѣ — свидетелъ е г. Теодоровъ — се пращаха да викатъ правителственитѣ депутати изъ кѣщи. Азъ помня, когато се гласуваше законътъ за амнистията, че бѣхъ останалъ само азъ на лѣвницата; помня и когато се гласува законътъ за Особата на Князя — свидетелъ е г. Пеневъ, — какъ останахме само двама, г. Слѣзовъ и азъ, защото се гласува въ 4 ч. прѣвъ нощта. Значи, този членъ е, действително, крайна реакция на онзи произволъ на миналитѣ Събрания и особено на VIII-то, когато действително се изтезаваха прѣдставителитѣ. И менъ ми бѣше странно, когато забѣлѣзахъ отъ думитѣ на г. Папанчева, че той подозира една опасностъ, една задна цѣль на Правителството — да изтезава г. г. прѣдставителитѣ нощно врѣме. (П. Папанчевъ: Ти не си слушалъ. Ти трѣбва да си спалъ тогава!) А какво трѣбва да кажа за Васъ? Вие дадохте на Правителството пълна възможностъ, съ апологията, която направихте вчерта на Правителството на Народната партия, да върви по вашия пѣтъ. Не бѣше ли г. Теодоровъ, който казваше: „въ наше врѣме всичко вървѣше както трѣбва, ние не сме направили нищо лошо“, а днесъ вие отивате и плачете надъ ония гробища, които вие изровихте въ България. Не ми говорѣте днесъ, че Правителството иска да ви стѣснява правата, защото това вие вчерта вършихте. Ами ако рѣче настоящето Правителство, че ще върви по стѣпнитѣ на Народната партия, която вие величавате, какво ще направите тогава? (Г. Теодоровъ: Много хубаво ще направи!) Ние ще бждемъ първи, които ще възстанемъ. Азъ ви отричамъ нравственото право да говорите за тия нѣща, съ които вие злоупотребявахте цѣли 5 години! Ние не щемъ да гласуваме за отмението на този членъ, но вие съ ржкоплѣскане ще гласувате, защото това бѣше вашиятъ възгледъ за парламентаризма. (Г. Теодоровъ: Не е тоя въпросътъ!) Този е! (Г. Теодоровъ: Въпросътъ е: може ли г. Министъръ-Прѣдсѣдателъ да внася устни прѣдложения?) Забранено Ви е да говорите за нѣкакъвъ вътрѣшенъ правилникъ, защото Вие, г-нъ Теодоровъ, когато бѣхте прѣдсѣдател, отричахте съществуването на всѣкакъвъ правилникъ и, върѣйки всѣкакъвъ правилникъ, изтезавахте г. г. прѣдставителитѣ.

Минавамъ, прочее, на онзи въпросъ, който съставлява втори въпросъ. (И. Московъ: Значи, мина Ви бѣсѣтъ.) Първо, има ли право Правителството да прави извѣстни прѣдложения или нѣма? Менъ ми се струва, г-да прѣдставители, че да се говори категорически, има ли или нѣма това право Правителството, не е възможно. Има ли Правителството право да прави извѣстни прѣдложения? Азъ и отдѣвъ си зададохъ слѣдующия въпросъ: ако Правителството има право на законодателна инициатива, да сезира Парламента съ извѣстни прѣдложения, питамъ азъ тогава, защо ние не му даваме право да се мѣши и въ вътрѣшния правилникъ, който урежда начина на гласу-

ването и дебатирането на законитѣ? (Г. Теодоровъ: Дайте му право!) То ще се намѣси тогава, когато има дебати върху този въпросъ; ако ли же нѣма, какво ще излѣзе? Прѣдставѣте си, че този правилникъ го приехме за добъръ и слѣдъ нѣколко дни го намѣрихме, че не е удобенъ; 44 души прѣдставители правятъ прѣдложение да се отмѣни, да се направи извѣстна ревизия въ него. Като е така, тогава защо вие отричате на Правителството, ако и то види нѣкои неудобства въ този правилникъ, да ви каже: г-да, и азъ правя прѣдложение за ревизиране на този правилникъ; а какво ще бѣде вашето рѣшение, то ще зависи отъ Събранието. Има ли, обаче, право Правителството, споредъ конституцията, да прави таква нѣщо? Менѣ ми се струва, че има въ конституцията единъ членъ, който дава това право на Правителството. Този членъ е 90, въ който се казва: „Събранието е длъжно да изслушва министритѣ всѣки пѣтъ, когато тѣ искатъ думата“. (Гласове отъ центра: Хайде де! — Смѣхъ.) Правителството завчера ви каза: азъ правя слѣдующето прѣдложение, да се тури на дневенъ редъ, за измѣнение на извѣстни членове отъ правилника. Ние бѣхме длъжни да изслушаме това, което иска Правителството, а сетнѣ какво ще правимъ, това е наша работа; дали ще го приемемъ или ще го отхвърлимъ, то е другъ въпросъ. И затова бѣше правъ г. Министъръ-Президентътъ, когато ви казваше: „ние ви правимъ слѣдующето прѣдложение; вие ще ни изслушате; ще го турите ли на дневенъ редъ или не, то е другъ въпросъ; ще признаете ли основателно нашето прѣдложение или не, то е другъ въпросъ“. Тогава ви дохожда на помощъ онзи членъ отъ правилника, за който ви говорѣше г. Златановъ. Въ чл. 40 на този правилникъ е казано: „затварянето на засѣданията и опрѣдѣлението дневния редъ за слѣдующето засѣдание се извѣстятъ отъ прѣдсѣдателя слѣдъ прѣдварително съвѣщание съ Събранието“. Правителството ви лансира едно прѣдложение съвсѣмъ противоконституционно, съвсѣмъ незаконно, съвсѣмъ, ако обичате, екстравагантно, вие сте длъжни да го изслушате, не искамъ да кажа да се подчините, но да го изслушате. И ние го изслушахме. И завчера прѣдсѣдателствующиятъ какво трѣбваше да направи? „Министъръ-Прѣдсѣдателятъ прѣдлага да се тури на дневенъ редъ слѣдующето прѣдложение: да се измѣни или, по-право, да се назначи една комисиия, която да ревизира правилника за вътрѣшния редъ на Събранието. Съгласно ли е Народното Прѣдставителство, както прѣдписва чл. 40, да се тури на дневенъ редъ или не?“ Нищо подобно, както каза г. Ризовъ, не стана. Ние намираме днеска въ дневния редъ, и азъ бѣхъ удивленъ отдѣвъ, когато четохъ, че има турено на дневния редъ едно прѣдложение. Кой го е турилъ? Кога се е консултирало Народното Събрание по този въпросъ, по който Правителството можеше да го сезира и ние можехме да го отхвърлимъ? Единъ пѣтъ чл. 90 отъ конституцията дава право на Правителството да прави прѣдложения, ние всѣкога трѣбва да го изслушваме, даже когато говорятъ работи, които нѣма да ги приемемъ, даже когато говорятъ глупости; но ние сме длъжни да ги изслушваме. И когато прѣдсѣдателството ги туря на дневенъ редъ, то е длъжно да пита Народното Събрание. Ето защо, менѣ ми се струва, че вие,

които плачете най-много за този правилникъ, трѣбваше да кажете: ние нѣма да влѣземъ въ разискване по сж-щество на прѣдложението, а не има ли право Правителството да прави прѣдложение или не. Има казвамъ азъ. Дали ще изслушаме Правителството или не, то е наша работа. И прѣдсѣдателствующиятъ, който бѣше тогава, трѣбваше да сондира Народното Събрание.

Прочее, да не ви отегчавамъ повече, и да се не прѣтълкуватъ думитѣ ми, азъ, както прѣдварително ви казахъ, съмъ за измѣнението на правилника. Първо, азъ не давамъ право на прѣдсѣдателя да дава 10 дена отпускъ; второ, азъ не съмъ съгласенъ, щото единъ народенъ прѣдставител да присѣдствува само въ Събранието, а въ комисията да не дохожда, и сжщиятъ този членъ, който прѣдвижда, че който прѣдставителъ липсва два пѣкти отъ Събранието безъ законни причини лишава се отъ възнаграждението, да се приспособява и тамъ: който народенъ прѣдставителъ отсѣдствува отъ комисията два пѣкти, да се лишава отъ възнаграждението. Прѣдставѣте си, напр., че комисията, както днесъ ни докладва г. прѣдсѣдателятъ, по Външното Министерство не е дѣйствувала, понеже членоветѣ ѝ не се събирали. (Д. Марковъ: По Военното Министерство поправѣте се!) Която и да е. Добъръ, по Военното Министерство. Прѣдставѣте си, че г. прѣдсѣдателятъ каза, че всички комисиии не дѣйствуватъ, понеже членоветѣ имъ не присѣдствуватъ — съ какво ще се занимаваме въ Камарата, ако тѣзи законоположения не сж минали първо презъ комисиитѣ? Ето защо, менѣ ми се струва, че ако наказателната клауза има значение за отсѣдствието на народнитѣ прѣдставители въ Събранието, два пѣкти по-голяма важностъ и значение има ти за комисиитѣ.

Послѣ, азъ искамъ измѣнението на правилника още въ това отношение: прѣдсѣдателятъ да туря на дневенъ редъ прѣдложенията споредъ реда на тѣхното заявяване. Азъ знамъ, г-да прѣдставители, едно прѣдложение въ VIII-то Събрание, което се тренира, тренира, тренира, докато се закри Народното Събрание, и то бѣлъ денъ не видѣ. (Д. Марковъ: И така стана и съ прѣдложението на г. Франга, за стачка на юриститѣ, и на г. Кръстева, за лозята!) Така е. Ето защо въ правилника има дѣйствително проба и несъстоятелности, които сж отъ интересъ за самото Събрание да се измѣнятъ, а най-много е за дневния редъ. То бѣше най-голямото орѣжие въ рѣцѣтъ на прѣдсѣдателя — да туря, което ще прѣдложение или законоположение на дневенъ редъ, а което не ще, да го остави безъ послѣдствие. А туй е най-голямото наше задѣлжение: когато внасяме едно прѣдложение, да искаме да се тури на дневенъ редъ по реда си, а да не става това по каприза на прѣдсѣдателя. Тѣй щото, като ви заявявамъ, че по принципъ искамъ измѣнението на този правилникъ още въ по-стѣснителна смисълъ за прѣдсѣдателството и за по-голямо разширение правата на Прѣдставителството, за да може по-свободно да върши своитѣ работи, азъ сега ви моля да помолимъ г. прѣдсѣдателя, като съзнае тази неволна погрѣшка — и подтързвамъ тази дума, защото завчера, когато се опрѣдѣли дневниятъ редъ, стана една пашарма: всички станаха на крака и никой не разбра кой какво иска, кой какво прѣдлага, — нека по този въпросъ да сондира Събранието; желае ли да го тури на

дневен редъ и за кога, и тогава ще говоря. Нека признае г. прѣдсѣдателятъ, че е станало една неволна грѣшка, (Т. Теодоровъ: Министъръ-Прѣдсѣдателятъ и сега настоява на нѣкакви поправки!) Г-нъ Министъръ-Прѣдсѣдателятъ казва, че ние прѣдлагаме, а вие сте господаритѣ да рѣшите: рѣшете това, което вие желаете. И именно, за да се покорите на правилника, трѣбва да се постигне така. Чл. 40 ви задължава, а чл. 90 отъ конституцията дава право на Правителството да ви сезира съ този въпросъ.

Д. Цанковъ: Г-нъ Такевъ и той иска да завърта малко като Ризовъ, (Д. Ризовъ: Какво завъртамъ азъ?) че министритѣ имали право да прѣдлагатъ измѣнение на правилника. Защо? Защото сж мнистри. Именно защото сж мнистри, пъкъ ние сме контролори, и министритѣ нѣматъ право да казватъ на контролоритѣ какъ трѣбва да ги контролиратъ. Народното Сѣбрание има право да нареди какъ трѣбва да контролира министритѣ. Че трѣбва да ги изслушаме — то се знае. Щомъ ги контролираме, ще ги изслушаме; но какъ трѣбва да ги контролираме, то е работата на Народното Сѣбрание. Слѣдователно, за измѣнение на правилника министритѣ нѣматъ никакво право да прѣдлагатъ. Министритѣ иматъ право да направятъ това само като народни прѣдставители. Всѣки министъръ като народенъ прѣдставителъ има право, както и азъ, както и всички ние, да прѣдлага, слѣдъ като се подпише прѣдложението му отъ $\frac{1}{4}$ отъ прѣдставителитѣ, както казва правилникътъ. Затуй не трѣбва да се разисква прѣдложението, което е прѣдложилъ г. Каравеловъ, ами трѣбва да гласуваме: могатъ ли министритѣ да прѣдлагатъ, като мнистри, прѣдложение за измѣнение правилника? Азъ казвамъ, и вѣрвамъ, че и вие ще приемете, че тѣ нѣматъ право като мнистри на това, а като народни прѣдставители иматъ право.

Министъръ-Прѣдсѣдатель П. Каравеловъ: Г-нъ Цанковъ прѣдлага много странна формула. Той иска да измѣни конституцията. (Д. Цанковъ: Въ конституцията нѣма таквъ нѣщо! Конституцията азъ ти я дадохъ! Белгийската. Тя е моята конституция!) Нищо не сте давали! Вашитѣ заслуги по конституцията сж много скромни! Вие знаете само да разказвате анекдоти отъ Наср-ед-динъ Ходжа. Я си седнете! (Смѣхъ.) Има конституции, дѣто се отрича правото на народното прѣдставителство да има инициатива въ законодателството, но ни въ една не се отрича правото на Короната да прѣдлага каквито и да с мѣрки. Това е общо правило. Даже въ руския проектъ за нашата конституция се отричаше на народнитѣ прѣдставители правото на инициатива въ законодателни въпроси. Азъ прокарахъ да се даде на депутатитѣ това право и измислихъ даже самата формула така, както е днесъ вписана. Азъ съмъ я написалъ съ собствената си рѣка. Да се отрича правото на Короната, каквито ще прѣдложения да прави въ Сѣбранието, азъ пръвъ пътъ чувамъ. (Д. Цанковъ: За правилника отричамъ! И ти си много бося по конституционни въпроси! Язкъ!) Моля, моля! Вие се радвайте, че завчера не отговорихъ на рѣчта Ви. (Д. Цанковъ: Нѣма право!) За нашия правилникъ ние имаме инициатива! Азъ ви казвамъ, че Короната има право да прѣдлага всѣкакви

видове прѣдложения и законопроекти. (Д. Цанковъ: За законодателни прѣдложения има право, по нѣма право за нашия правилникъ!) Азъ моля г. прѣдсѣдателя да спре г. Цанкова. Ако Короната има право да прѣдлага закони, тя има право да прави и прѣдложения за правилници. Никаква разлика между едното и другото не може да има. (Д. Цанковъ: Недѣй изкуверкува! Правилници на Народното Сѣбрание!) Азъ бихъ молилъ г. Цанкова да ме не прѣкъсва или, ако обича, да му дамъ нѣкоя книжка да прочете, защото е забравилъ какво е чель, ако само е чель нѣкога! Короната има право да внесе всѣкаквъ видъ прѣдложения. Това хубаво да го помните! (Д. Цанковъ: Не мѣси Короната тукъ бе! — Смѣхъ.) Азъ бихъ желалъ г. Цанковъ да млъкне най-сетнѣ. (Д. Цанковъ: А ти да седнешъ!) Прѣди всичко, Вие не разбирате подобни въпроси, и трѣбва, слѣдовително, да млчтите. Вамъ ви казаха, както трѣбваше да се каже, че Короната или Правителството, или каквото щете го наречете, има право да иска да се назначи комисия, която да прѣгледа стария правилникъ, или да-ви посочи нѣкои пунктове, които сж вѣдни за вървежа на работитѣ на Народното Сѣбрание. Тая комисия, която ще бжде избрана отъ васъ, ще прѣгледа правилника, ще покаже лошитѣ му страни, ще ни прочете тукъ доклада си и вие ще рѣшите какво да се приеме.

На всѣки случай, $\frac{2}{3}$ ще трѣбва да се изхвърлятъ, защото ни се прѣчи на работата въ Сѣбранието. (Д. Марковъ: И азъ говорихъ за това противъ въ извънредната сесия.) Мене ме радва. Азъ попаднахъ късно при разглеждането на правилника. На нѣкои мѣста двѣтѣ трети се отхвърлиха, но гласуванитѣ прѣди мене си останаха. Ако конституцията опрѣдѣля да се рѣшава съ $\frac{2}{3}$, нѣма защо Сѣбранието да налага нови $\frac{2}{3}$. Двѣ трети е extra нѣщо: за отдаване подъ съдъ и измѣняване на конституцията. Истина е, че Сѣбранието е гласувало двѣтѣ трети въ настоящия правилникъ, но понеже това се оказа вѣрно, азъ прѣдлагамъ да се махне. (Г. Кирковъ: Като министъръ не можете да направите такова прѣдложение!) Азъ вече доста говорихъ, че имамъ право да прѣдлагамъ. Да се избере една комисия, която да разгледа правилника, и ще се гласува тукъ. (Г. Кирковъ: Не може така!) Ами какъ трѣбва? (Г. Кирковъ: Като министъръ г. Каравеловъ трѣбва да го донесе съ указъ, а като прѣдставителъ съ прѣдложение!) Мога да ви кажа, че само съжалявамъ, задѣто искате указъ за вътрѣшния правилникъ. (Г. Кирковъ: Като министъръ такива работи можете да искате съ указъ!) Моля! Какъ е въ вашата социалистическа държава, не знамъ, но въ нашата парламентарна е така. Ние сме членове на Сѣбранието, водители на Камарата и можемъ да прѣдлагаме мѣрки. (Г. Кирковъ: Не можете да се бъркате въ вътрѣшния редъ на Камарата, защото това никдѣ не става!)

Азъ прѣдлагамъ Народното Сѣбрание да избере една комисия и каквото изработи тя, ще внесе тукъ, и тогава ще разискваме: може ли съ $\frac{2}{3}$ да се гласува или не. (Г. Кирковъ: Тукъ е спорътъ: дали имате право да внесате това прѣдложение.)

А. Краевъ: (Отъ трибуната.) Г-да народни прѣдставители! Както разбирамъ, особено отъ едно прѣдложение,

което г. Златановъ е депозиралъ на прѣдсѣдателското бюро, всичко искатъ да се струпа на моята глава! Възбужда се обвинение противъ мене, че азъ, прѣдсѣдателствувайки въ миналото засѣданіе, когато щѣше да се вдига засѣданіето, когато се нареждаше дневниятъ редъ за дневното засѣданіе, не съмъ зачелъ Народното Собрание, а своеволно съмъ турналъ на дневенъ редъ направеното отъ Правителството, чрезъ Прѣдсѣдателя на Министерския Свѣтъ, прѣдложение за прѣглеждане на правилника.

Прѣди всичко, г-да народни прѣдставители, позволѣте ми още единъ пътъ да заявя, че азъ не съмъ прѣстаналъ да се въздусеживамъ отъ желанието да бъда справедливъ и безпристрастенъ въ изпълнението на своята длъжностъ, и като членъ на прѣдсѣдателството да зачитамъ желанието и рѣшенията на Народното Прѣдставителство. Прочее, ако има обвинение противъ мене за нѣкакво незачитане на Народното Прѣдставителство, отхвърлямъ го, защото подобно незачитане никогата не съмъ помислялъ даже да прояви. (Д. Ризовъ: Неволно, по недоразумѣние!) Другъ е въпросътъ, ако се претендира, че е станала неволна погрѣшка. Добръ. То е по-мекка форма на изражение.

Но, г-да прѣдставители, какво казва чл. 40? Той не изисква специално рѣшение, кои въпроси да се поставятъ на дневенъ редъ. (Д. Ризовъ: Прѣдсѣдателятъ да се съвѣщава!) Той прѣдписва, възлага на прѣдсѣдателя, опрѣдѣляйки дневния редъ на Събранието, да се съвѣщае съ него. Припомнѣте си какво бѣше положението миналото засѣданіе. Вие знаете, че когато да се пристѣпни къмъ гласуване отговора на тронното слово, станаха бурни сцени, духоветѣ бѣха въ възбудено състояние и мѣчно бѣше да се улови порядѣжътъ. И печално е, че почти винаги, когато се привършва дневниятъ редъ, или когато ни омръзне да засѣдаваме, или когато разберемъ, че вече ще се вдигне засѣданіето, ние губимъ необходимото спокойствие и хладнокрѣвие — да чакаме да се нареди редовно дневниятъ редъ за слѣдующето засѣданіе. Често пѣти обявява се дневниятъ редъ и не може да се разбере отъ всички. Вдига се засѣданіето и мнозина не сж разбрали кога ще бѣде даже слѣдующето засѣданіе.

Е добръ! Правителството въ миналото засѣданіе направи формално прѣдложение и настоя да се тури на дневенъ редъ за идущото засѣданіе прѣглеждането на правилника за вкѣтрѣшния редъ на Събранието. Питамъ ви азъ: кои отъ васъ протестираха противъ това прѣдложение? Кой отъ васъ, г-да народни прѣдставители, било Златановъ, било Ризовъ — обръщамъ се именно къмъ васъ, — вие отъ лѣвицата, които чухте прѣдложението на Правителството, да се тури на дневенъ редъ ревизията на правилника, кои отъ васъ казаха, че не трѣбва да се тури? Никой! Чл. 40 отъ правилника не изисква рѣшение за да се тури извѣстенъ въпросъ на дневенъ редъ. Азъ ви обявихъ, че Правителството прави прѣдложение да се тури на дневенъ редъ ревизията на правилника, нѣма протестъ и азъ обявихъ, че то се поставя на дневенъ редъ. (Д. Марковъ: Вѣрно!) Значи, имало е мѣлчаливо одобрѣние. Заявихъ послѣ, какви въпроси още слѣдватъ на дневенъ редъ, пакъ никой не протестира. На туй основание имахъ право да считамъ, че Народното Прѣдставителство е съгласно да се постави на дневенъ редъ и това прѣдложение.

Азъ ще ви припомня нѣкои случаи, дѣто отъ излишна шепетливостъ съмъ искалъ да се вотира поставянето на дневенъ редъ извѣстни въпроси и вѣрвамъ, че си спомняте, че мнозина, отъ много страни тукъ въ Събранието, сж протестирали, като сж казвали, че нѣма нужда да се взема специално рѣшение. Мнозина сте ми думали: „кажете, че ще се тури на дневенъ редъ, нѣма протестъ, минѣте по-нататъкъ! Нѣма нужда да се произнася Събранието съ специално рѣшение за поставяне на дневенъ редъ извѣстни въпроси за слѣдующето засѣданіе.“

Ето защо азъ моля да считате, че въ случая не съмъ направилъ грѣшка не само умишлено, но и по недоразумѣние; нито неволно, но че съмъ наредилъ правилно дневния редъ.

Другъ е въпросътъ, г-да народни прѣдставители, ако по този поводъ изтължувате постановлението на чл. 40 отъ правилника въ тази смисълъ, че изражението „дневния редъ за слѣдующето засѣданіе се извѣства отъ прѣдсѣдателя слѣдъ прѣдварително съвѣщаніе съ Събранието“, означава: слѣдъ като Събранието рѣши за поставянето на извѣстни въпроси на дневенъ редъ за слѣдующето засѣданіе. Ако сега по настоящия поводъ вземете рѣшение и изтължувате чл. 40 отъ правилника въ този смисълъ, занаяпрѣдъ така ще се упражнява и нѣма да ставатъ такива „грѣшки“. (Д. Ризовъ: Тѣй се упражнява.) Съгласете се, че не се упражнява тѣй!

Двѣ думи още, г-да народни прѣдставители, позволѣте да кажа по въпроса: има ли право Правителството да взема инициативата и да сезира Събранието съ прѣдложения за ревизия на правилника. У насъ не е имало подобенъ случай; направихъ справка, и въ Франция тоже не намѣрихъ подобенъ случай. Обаче, въ Англия е имало случай при министерството на Гладстона. Прѣзъ 1879 г. сж се появили много протести, че трѣбвало да се тури край на обструкционизма, който е билъ въведенъ въ английския парламентъ, като се допусне прѣкратяването на дебатитѣ. Прѣзъ 1881 г. се свикала камарата на сесия и Гладстонъ, като министъръ-прѣдсѣдатель, внесълъ прѣдложение за ревизия на правилника. Станали сж много, обширни и бурни разисквания по това прѣдложение, но най-сетнѣ то е минало. (Д. Цанковъ: Тамъ нѣма правилникъ!) Този случай, г-да, ще намѣрите въ съчинението на А. Reynaert-a — Histoire de la discipline parlementaire, отъ стр. 382 и пататъкъ. (Поставя съчинението отворено на трибуната.) Турямъ го на разположението на всѣкого. (Д. Ризовъ: Знаемъ го това!) Знаете го, а пъкъ оспорвате правото на Правителството!

Въ чл. 102 на правилника не сме казали, че правилникътъ може да се измѣнява само ако $\frac{1}{4}$ отъ прѣдставителитѣ подпишатъ прѣдложение за ревизиране, а е казано „ако $\frac{1}{4}$ отъ всички народни прѣдставители направятъ за това писмено прѣдложение, което трѣбва да мине на 3 четения“. (Д. Цанковъ: Гладстонъ е прѣдлагалъ като народенъ прѣдставител, а не като министъръ!) Ако така бѣше казано въ правилника, толкова едно изражение щѣше да изключи инициативата на Правителството. (Д. Цанковъ: Въ Англия не ставатъ прѣдложения подписани отъ 40 души, а отъ одного, и Гладстонъ, ако е направилъ прѣдложение, той го е направилъ като прѣдставител, а не като министъръ). Азъ казахъ, че

покойниятъ, великиятъ Гладстонъ, го е направилъ като министъръ-прѣдсѣдатель, а не като депутатъ.

Въ случая, г-да народни прѣдставители, не е въпросътъ, кои постановления на правилника сж добри и кои лоши, кои да останатъ въ сила и кои не. Въпросътъ е, има ли нужда, ще ли бжде отъ полза прѣгледването на правилника? И азъ още отначало, г-да, ви казахъ, че за да отбѣгнемъ всѣка прибрзаностъ въ дѣйствиата си, най-добъръ ще бжде да се съгласимъ по принципъ, че има нужда отъ ревизия на правилника. Да приемемъ, слѣдователно, прѣдложението на Правителството за прѣгледването на правилника и да изберемъ една комисия, въ която, както ви казахъ, да влѣзатъ прѣдставители почти отъ всички парламентарни групи. И азъ мога отсега да ви кажа, че съмъ на мнѣние, щото отъ групитъ на демократитъ, на прогресиститъ, на народницитъ, на народно-либералитъ, на реформаторитъ и на независимитъ да има по единъ членъ — или самитъ групи могатъ да посочатъ своя прѣдставитель въ тая комисия, или можете да възложите на прѣдсѣдателството, както е и по правилника, то да укаже лицата, като има прѣдъ видъ, естествено, да избере, по възможности, най-опитнитъ по парламентарната практика. Допуснете ли въ състава на тази комисия да влѣзе и прѣдсѣдателството, ние ще имаме една комисия отъ 9 души.

Е добръ, казахъ ви по-рано, и сега ще ви кажа: на тази комисия нека Министерството и всѣки народенъ прѣдставитель да съобща, кои отъ постановлениата на правилника счита, че прѣдизикватъ неудобства въ правилната манипулация на Камарата, и кои изискватъ известнo измѣнение. Комисията ще ги обсъди, ще вземе рѣшение, ще напечата докладъ, ще го раздаде и този докладъ ще бжде обсъденъ по сжкия начинъ, както се обсъждатъ законопроектитъ, както се обсъждаше правилникътъ, прѣди да стане таквъ.

Прочее, г-да, азъ мисля, че съ приемането на прѣдложението за прѣгледването на правилника по този начинъ, както азъ прѣдлагамъ, нѣма да рискуваме нищо, не ще допуснемъ накръняването нито на нѣкоя отъ установенитъ и осветенитъ чрѣзъ този правилникъ свободи, нито пъкъ на престижа на Народното Събрание.

Д. Марковъ: Напразно бѣха упрекиътъ, г-да народни прѣдставители, които се направиха на г. Краева, че той е виновникътъ на сегашнитъ разисквания, защото нѣкои прѣдставители прѣдложиха да се избличи г. Краевъ за нѣкаква недоброевѣстност. Г-нъ Краевъ, като прѣдсѣдателствуващъ миналата вечеръ, изслуша прѣдложението на г. Министъръ-Прѣдсѣдателя и каза, че туря на дневенъ редъ за идущето засѣдание прѣдложението, което г. Министъръ-Прѣдсѣдательтъ направи и никой прѣдставитель отъ присѣдствуващитъ не възстана. Но г. Краевъ не прѣдложи, не се консултира съ Събранието, желае ли то да се тури на дневенъ редъ; той заяви само, че се прѣдвикда то на дневенъ редъ, и никой не взема думата да възрази. Излишно е, прочее, да правимъ упрекъ на г. Краева. Ние сме тукъ днесъ разисквающа въпроса, дневниятъ редъ е опрѣдѣленъ и никой не става да каже, че таквъ дневенъ редъ не се признава, за да се не дава думата. Щомъ това по е направено, ще видимъ какъвъ

край ще взематъ дебатитъ. Академически се разисква: Правителството има право да прави прѣдложение за измѣнения на правилника, нѣма право това да прави; конституцията забранява да се бърка въ вътрѣшния редъ; едни му даватъ туй право, други не и пр. Какво да правимъ? Азъ правя слѣдующето прѣдложение: да минемъ на дневенъ редъ на слѣдующия въпросъ, като оставимъ тии разисквания безъ всѣкакъвъ резултатъ дотогава, докогато не се сезираме съ едно правилно прѣдложение, изходяще отъ народнитъ прѣдставители, подписано отъ изискуемото число, за измѣнение на правилника. И азъ признавамъ, че въ този правилникъ има много работи, които трѣбва да се измѣнятъ за сиѣшността на работата.

Министъръ-Прѣдсѣдатель П. Каравеловъ: По-неже става въпросъ отъ страна на г. Цанкова, че Гладстонъ, когато е внесълъ прѣдложение за измѣнение вътрѣшния редъ въ парламента, е дѣйствувалъ като народенъ прѣдставитель, имамъ честъ да заявя, че такава дивотия никога не е ставала въ Англия. Тамъ даже нѣма министерска маса, а има министри и опозиция, и никога единъ английски министъръ не може да каже, че азъ днесъ говоря като народенъ прѣдставитель, а утрѣ — като министъръ. Тамъ министърътъ е водител на камарата и въ качество на таквъ той води болшинството, той управлява страната. Има водители на камарата и водители на опозицията и когато Гладстонъ е прѣдлагалъ измѣнението на вътрѣшния редъ, направилъ го е като лидеръ на камарата и глава на правителството. Съ това той е унищожилъ едно право, което е сѣществувало 800 години въ Англия, и никой не го е укорилъ, че е нарушилъ конституцията. (Д. Цанковъ: Ама въ Англия прѣдложениата не се подписватъ отъ 40 души, а всѣки депутатъ което каже, това се смѣта. А пъкъ тукъ казваме, че министъръ е друго, а депутатъ е друго. — Г. Кирковъ: Това е важно, г-нъ Каравеловъ.) Подиръ ирландскитъ прѣбнии, подиръ едно засѣдание, което е траяло 46 часа, Гладстонъ внесълъ прѣдложение, да се приеме като правилникъ. Гладстонъ е лидеръ на камарата, членъ на парламента и министъръ. Тѣй вършатъ умнитъ хора, а другитъ се занимаватъ само съ дребни форми. (Д. Цанковъ: Ти си най-умниятъ човѣкъ! Въ Англия нѣма указъ да се внасятъ законитъ; прѣдложенията не се внасятъ отъ 40 души!) Съ указъ законъ не се внася, а съ одобренъ отъ Княза докладъ, защото Князътъ трѣбва да знае какви законопроекти се внасятъ отъ неговото Правителство и затова му се прѣдставя докладъ отъ министра и той го подписва, че е съгласенъ. Когато указътъ е заповѣдъ, законъ. Тѣй сжщо става и въ Англия. Министритъ се свѣщаваатъ съ Короната винаги за всичкитъ си дѣйствиа.

По моето мнѣние, Министерството има право тоже да прѣдлага правилници, за да върви добръ реда въ Народното Събрание. (Д. Цанковъ: Нѣма право, защото ние сме контролори.) Азъ знаа, че сте контролори. Ако е имало нѣкой, който да е настоялъ за вашето право на контрол, то съмъ азъ! Никой не ви отрича правото на контрол. Но то не бърка на единъ министъръ, който е и депутатъ и който прѣдставлява болшинството, да каже, че е дива работа съ $\frac{2}{3}$ да се ограничаватъ засѣданията. (Д. Цан-

ковъ: Ама дива работа е и таквотъ едно предложение да се прави.) То никакъ не е диво, а е диво, когато Народното Събрание само си връзва ръцѣтъ (Д. Цанковъ: Я го оттегли, по-хубаво!) Нѣма да го оттегли, това хубаво да знаете. (Д. Цанковъ: Ама и ние пъкъ нѣма да го приемемъ!) Може да не го приемете, защото азъ зная за какво се събирате тукъ: за кафене лафлара, както зѣчера се. Вие изразихте, да си подрѣнкате, да се похвалите съ миналитѣ свои заслуги и т. н. Дошѣтъ 8 ч. и когато слѣдъ половинъ часъ може да се свърши единъ въпросъ — не, не може, съ $\frac{2}{3}$ да се рѣшило да се продължи засѣданieto. Има и други членове, на които бихъ обърналъ вниманието ви. Това ще направя въ комисията, а сега рѣшавате въпроса по принципъ. (Д. Цанковъ: Нѣма да го приемемъ!) Азъ съжалявамъ, че такива непарламентарни, а анархически начала се проповѣдватъ въ нашето Събрание.

Б. Мирски: Г-да народни представители! Азъ не станахъ да говоря, защото, както казахъ, много се говори, и за да не си играемъ съ думи и пусти формалности, азъ направихъ едно предложение, което е съгласно даже съ чл. 102 отъ правилника, подписано отъ $\frac{1}{4}$ отъ всички представители, което моля г. прѣсѣдателя да прочете и да се тури на дневенъ редъ. Азъ имамъ главно прѣдъ видъ чл. 116 отъ конституцията, която стои прѣдъ този правилникъ.

Д. Цанковъ: Добръ! Нека го прочете.

Прѣсѣдательтъ: Има най-напрѣдъ предложение отъ Правителството, има послѣ и предложение отъ г. Мирски.

Н. Козаревъ: Прѣдъ видъ на това, че има предложение по същата материя, по която и Правителството направило предложение, азъ мисля, да се поставятъ на дневенъ редъ за слѣдующето засѣдание, а по този въпросъ предложението на Правителството да не се разисква, а сега да минемъ на слѣдующия прѣдметъ отъ дневния редъ.

Д. Петковъ: За да минемъ на дневния редъ, трѣбва да знаемъ най-напрѣдъ дали Правителството оттегли своето предложение. Това е първиятъ въпросъ. Азъ взехъ собствено думата да кажа двѣ думи по въпроса за гласуването, защото виждамъ, че бюрото се двоуми и не се рѣшава да го гласува ли или не. Най-напрѣдъ, мисля, да се тури на гласуване предложението на Правителството, за да се види приема ли се или не, и тогазъ предложението на г. Мирски. Ако Правителството оттегли предложението си, тогазъ нѣма какво да се вотира. Но понеже г. Каравеловъ настоява да се вотира предложението на Правителството, длѣжностъ на бюрото е най-напрѣдъ да вотира приема ли се то, и ако се приеме, да се прати на комисията, както ви казваше г. Краевъ. Сега, ще ли минемъ чисто и просто на дневния редъ или ще приемемъ предложението на Правителството, то е другъ въпросъ; но веднажъ Правителството предложило единъ въпросъ и не го е оттеглило, трѣбва да се вотира.

М. Такевъ: Г-да представители! Менъ ми се струва, че най-правилно ще бѣде, ако положимъ прѣди всичко

въпроса така: правилно ли е туренъ на дневенъ редъ въпросътъ за ревизия на правилника? Зѣчера Правителството е направило предложение за такава ревизия. Ние оттукъ споримъ, че неправилно е туренъ този въпросъ на дневенъ редъ. Азъ моля да бѣде сезирано Народното Събрание отъ г. прѣсѣдателя съ слѣдующето предложение: намира ли Народното Събрание, че правилно е положено на разискване предложението на Правителството за измѣнението на правилника? (Д. Марковъ: Значи, кривитѣ дърва да стоваримъ на г. Краева.) И ако Народното Прѣдставителство признае, че правилно е турено това предложение на дневенъ редъ, тогава ще дойде вториятъ въпросъ — приема ли Народното Събрание предложението на Правителството или не. Азъ споря, че този въпросъ неправилно е туренъ на дневенъ редъ, и по този начинъ Прѣдсѣдателството ще може всѣкога да прѣрежда предложенията и важнитѣ законоположения да остава *ad calendas graecas*. Слѣдователно, азъ държа на моето предложение и моля прѣсѣдателството да сезира Народното Прѣдставителство съ въпроса: правилно ли е положенъ въпросътъ на разискване днесъ въ Народното Събрание?

А. Краевъ: Двѣ думи, г-да представители, по прѣреждането на дневния редъ. Г-нъ Такевъ трѣбва да знае, че прѣреждане на дневенъ редъ въ наше врѣме е ставало по изрично рѣшение на Народното Събрание. Предложенията по парламентарна инициатива бѣха на първо мѣсто; отъ министерската трибуна г. Министерътъ на Външнитѣ Работи — помнете, въ извънредната сесия — направи предложение и помоли Събранието да рѣши, щото най-напрѣдъ да слѣдватъ предложенията на Правителството — и Събранието съ грамадно болшинство одобри това предложение! На туй основание, г-нъ Такевъ, прѣсѣдателството изоставяше назадъ, помимо своето желание, предложенията отъ парламентарна инициатива. Тѣй щото, моля, прѣстанѣте да вините прѣсѣдателството!

Прѣсѣдательтъ: Г-да народни представители! Прѣсѣдателството се намѣрва прѣдъ единъ ясенъ дневенъ редъ — предложение на Правителството за прѣглеждане правилника за вътрѣшния редъ на Народното Събрание, по което тукъ станаха толкова дълги дебати. На прѣсѣдателството не остава друго, освѣнъ да тури на гласуване по принципъ предложението на Правителството за прѣглеждане правилника за вътрѣшния редъ на Народното Събрание. Моля ония г. г. народни представители, които приематъ това предложение на Правителството, да вдигнатъ рѣка. (Гласове: Болшинство! — Меншинство!)

Д. Ризовъ: Щомъ има предложение отъ депутатъ, Правителството да оттегли своето предложение.

Министъръ-Прѣсѣдатель П. Каравеловъ: Азъ моля да се вотира. Нѣма да го оттегли, казахъ ви толкова пѣти!

Прѣсѣдательтъ: Моля ония г. г. народни представители, които приематъ по принципъ предложението на Правителството за прѣглеждане правилника за вътрѣ-

шния редъ на Народното Събрание, да си вдигнат ржката. (Оспорване.) Моля г. г. квесторитѣ да прѣброятъ гласовѣтѣ.

Квесторъ И. Московъ: 39 души гласуватъ за, а присѣдствуватъ, освѣнъ министритѣ, 95 народни прѣдставители. (Отъ лѣвицата: Не е истина!)

А. Краевъ: Азъ оспорвамъ този резултатъ и моля да се гласува чрѣзъ ставне на крака.

Прѣдсѣдателъ: Които приематъ това прѣдложение, да станатъ на крака.

Квесторъ А. Крушковъ: 53 гласуватъ за.

Ц. Мисловъ: Значи, отдѣвешниятъ квесторъ не каза право.

Квесторъ И. Московъ: Не мога да чета ония прѣдставители, които си криятъ ржката.

Прѣдсѣдателъ: Давамъ отдихъ за 10 минути.

(Слѣдъ отдихъ.)

Прѣдсѣдателствующъ А. Краевъ: (Звъни.) Забѣданието се продължава.

Слѣдъ станалия вотъ, г-да народни прѣдставители, слѣдва да изберемя комисия, която ще се занимае съ прѣглеждането на правилника за вжтрѣшния редъ на Народното Събрание. Споредъ правилника, прѣдсѣдателството прѣдлага членовѣтѣ на комисията. Както ви се обясни по-рано, прѣдсѣдателството има прѣдъ видъ, щото всички по-голѣми парламентарни групи да се прѣдставяватъ въ тази комисия, и ви прѣдлага слѣдующитѣ кандидати. Най-напрѣдъ ще ви съобща имената на всички и послѣ ще туря на вотирание цѣлата листа изведеная. Тѣ сж г. г. Александъръ Малиновъ, Д-ръ Андрей Ходжевъ, С. Бобчевъ, Д-ръ Н. Генадиевъ, Д-ръ К. Серафимовъ и К. Калчовъ. (Гласове: Прието!)

Ц. Мисловъ: Има още двѣ групи!

И. Вобековъ: Бюрото влиза ли?

Прѣдсѣдателствующъ А. Краевъ: Да, и прѣдсѣдателството! Значи, ставатъ 9 души.

Поставямъ на гласуване и моля ония, които удобряватъ, щото комисията за прѣглеждането на правилника за вжтрѣшния редъ на Народното Събрание да се състои отъ прѣдсѣдателството и отъ г. г. А. Малиновъ, Д-ръ А. Ходжевъ, С. Бобчевъ, Д-ръ Н. Генадиевъ, Д-ръ К. Серафимовъ и К. Калчовъ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Събранието приема.

Г-нъ Мирски заявява, че оттегля направеното отъ него по-рано прѣдложение.

Слѣдва първо четене на законопроекта за отчетността по бюджета. Моля секретаря г. Д-ръ Икономовъ да прочете законопроекта за отчетността по бюджета.

Секретаръ Д-ръ К. Икономовъ: (Чете.)

„Изложение на мотивитѣ

върху законопроекта за отчетността по бюджета.

Г-да народни прѣдставители! Настоящиятъ законопроектъ има за цѣль да обезпечи едно по-правилно и по-рационално изпълнение на държавния бюджетъ и да прѣмахне за въ бѣдѣще както всички ония узаконени манипулации по бюджетната техника, които разваляха досега баланса на бюджета, тѣй и допуснатата, повече съзнателно и ненужно, отколкото случайно и необходимо, неузаконена лоша практика по това изпълнение, която още повече увеличаваше неблагоприятнитѣ резултати на държавния бюджетъ.

Извѣстно е, че върховниятъ распоредител на държавнитѣ срѣдства опрѣдѣля, чрѣзъ бюджета, сумитѣ на разходитѣ, въ границитѣ на които министритѣ могатъ да дѣйствуватъ. Министритѣ, значи, иматъ въ това отношение единъ строго опрѣдѣленъ мандатъ. А въ закона за отчетността по бюджета се казва, че министритѣ не могатъ да изразходватъ повече, отколкото кредитъ е разрѣшено всѣкому. Съ ограничението, което се съдържа въ това постановление на закона, и при прѣдположението, че приходитѣ прѣдставляватъ сумата, която дѣйствително може да бѣде реализирана, би трѣбвало да се очаква, че равновѣсието на държавнитѣ бюджети никакъ не би могло да се развали и, слѣдователно, бюджетитѣ, ако не е било възможно да дадатъ излиштитѣ, то би се приключвали поне безъ дефицити. Всички тия ограничения иматъ за цѣль да запазятъ правилния вървежъ на държавнитѣ работи, да удовлетворятъ, споредъ единъ прѣдварително опрѣдѣленъ размѣръ, всички нужди на управлението и да дадатъ възможностъ за едно добро и разумно домакинствуване съ държавнитѣ финансии. Очевидно е; прочее, че законодателтъ се е ръководилъ отъ мисльта, да организира въобще срѣдствата на съкровището и да обезпечи чрѣзъ това дѣеспособността на държавнитѣ финансии за разнообразнитѣ задачи, за изпълнението на които е повикана Държавата. Трѣбвало би да се прѣдположи, че чрѣзъ всички тия наредби законодателтъ е успѣлъ да запази извѣстно благосъстояние за държавнитѣ ни финансии.

Кратката наша финансова история, за жалость, говори съвършено противното: обикновено съкровището е било ангажирано въ по-голѣми разходи прѣзъ годината, отколкото кредитъ е билъ разрѣшенъ за тия разходи прѣзъ сѣщата година; за равновѣсието на бюджета не се държало твърдѣ смѣтка; дефицититѣ сж станали обикновено явление; длъжността за доброто и разумно домакинствуване съ държавнитѣ финансии е била занемарена и по тоя начинъ финансовото положение на Държавата е било тежко компрометирано. И като резултатъ на това сж се явили въ значителни размѣри: а) свръх-

сметнитъ допълнителни и свръхсметнитъ извънредни кредити, въ неограничени размѣри, които сж били отнасяни къмъ бюджета мимо баланса му, та сж разваляли неговото равновѣсие и б) разходитъ отъ сключени бюджети и просрочени упражнения, които, сжщо мимо баланса на бюджета, неочаквано сж увеличавали дефицититъ. Тия свръхсметни кредити и разходитъ отъ сключени бюджети и просрочени упражнения сж били нѣщо като втори безъ приходенъ бюджетъ който е прѣслѣдвалъ редовно вогирания бюджетъ и се стоварвалъ върху неговитъ приходи, които обикновено не сж били въ състояние да понесатъ толкозъ голѣми и така ненадѣйно сложени върху имъ тежести. Отъ друга страна възможността да се взематъ мимо баланса на бюджета подобни кредити и разходи е създавала и друга една лоша практика: за да се състави и внесе въ Народното Сѣбрание единъ уравновѣсенъ бюджетъ не само сж били прѣдвиждани поѣкога фиктивни приходи, но и разходитъ често сж се прѣдвиждали или въ недостатъчни количества, или никакъ не сж били вписвани въ бюджета. Като се прибави къмъ това свободата да се откриватъ нови учреждения или отдѣли при учреждения; да се ангажира държавното съкровище въ разходи по-голѣми, отколкото сж били разрѣшенитъ кредити, и ничията отговорностъ за това прѣдъ никого, понеже законодателятъ досега е разчиталъ на чувството за разумно домакинствуване съ държавнитъ финансии, — ще стане ясно, защо дефицититъ въ нашия държавенъ бюджетъ сж станали хронически, защо сж били изчерпани всичкитъ економии на съкровището и защо сж били сключвани заеми, значителна частъ отъ които не сж били употребени за цѣлитъ, за които сж били направени, а за покриване на бюджетнитъ дефицити, образувани главно отъ свръхсметнитъ кредити.

Това положение занепрѣдъ не може да се продължава. Вогираниятъ отъ Народното Сѣбрание бюджетъ може да има значение само тогава, ако той се изпълни правилно и въ разрѣшенитъ съ него размѣри, безъ да се товаря отпослѣ балансътъ му съ грамадни суми на безприходни кредити и разходи. Иначе, напусто ще отидатъ всички грижи и старания на Финансовия Министръ да приключи уравновѣсенъ бюджета и да тури единъ редъ въ разстроеното положение на държавнитъ финансии. Ето защо азъ намѣрихъ за необходимо да се усили съ нови гаранции правилното изпълнение на бюджета, които гаранции и сж прѣдвидени въ настоящия законопроектъ. Споредъ тоя законопроектъ занепрѣдъ оставя въ тежестъ на бюджета само единъ безприходенъ обикновенъ свръхсметенъ кредитъ отъ 1.000.000 л., съгласно чл. 126 отъ конституцията, който кредитъ не може да развали баланса на бюджета, защото послѣдниятъ винаги оставя единъ недоразходъ въ такъвъ размѣръ, или дава повече приходи отъ очакванитъ, или пъкъ се покрива отъ постѣпленията по параграфа отъ недоборитъ на прѣжитъ данѣци, по който параграфъ не се прѣд-

вижда на приходъ никаква сума; тѣй щото, тоя прѣдписванъ отъ конституцията кредитъ не може да оказва голѣмо влияние върху резултатитъ на бюджета. А свръхсметни допълнителни кредити ще се разрѣшаватъ отъ Народното Сѣбрание само тогава, ако въ бюджета, по който се иска тоя кредитъ, има недоразходъ въ сжщия размѣръ по извѣстни параграфи, който недоразходъ, слѣдъ вогирането на допълнителния кредитъ, се закрива. Извънредни пъкъ свръхсметни кредити може да гласува Народното Сѣбрание само като се посочатъ особенитъ източници на приходитъ, отъ които ще може да се покриятъ тия разходи. Разходитъ отъ сключени бюджети и просрочени упражнения, които досега въ неочаквани размѣри разваляха равновѣсието на държавния бюджетъ, като не се показваше и никаква цифра на разходъ въ баланса му, занепрѣдъ ще се вписватъ въ бюджетитъ, за да се иматъ прѣдъ видъ още при съставянето на послѣднитъ. Тия разходи отъ сключени бюджети и просрочени упражнения сж прѣмахнати за послѣднитъ 8 мѣсеца отъ настоящата година съ закона за приходоразходния бюджетъ на Княжеството за 1901 г. Създава се отговорностъ за всички ония служалци, които биха ангажирали съкровището въ разходи повече отъ разрѣшенитъ кредити по единъ бюджетъ и видъ на разходъ. Тая отговорностъ ще служи като постояненъ прѣдупрѣдителъ въ непрѣвипаването размѣритъ на кредититъ, разрѣшени отъ Народното Сѣбрание. Ограничава се създаването на нови учреждения и отдѣли при тѣхъ, като се нарежда, щото това създаване да става въ бждще съ прѣдварително разрѣшение на Народното Сѣбрание и чрѣзъ законъ. Другитъ допълнения и измѣнения въ настоящия законопроектъ, въ сравнение съ досегашния законъ за отчетността, сж отъ по-малка важностъ, но и тѣ иматъ за цѣль да създадатъ едно по-рационално приложение на бюджета и да прѣмахнатъ причинитъ за досегашнитъ спорове между министритъ и Вѣрховната Сметна Палата.

Вѣрвамъ, г-да народни прѣдставители, че съмъ успѣлъ съ настоящия законопроектъ да внеса твърдѣ сжществени подобрѣния въ закона за отчетността по бюджета отъ 1885 г., които отъ своя страна ще дадатъ възможностъ на Правителството още отъ днесъ да тури началото на едно още по-добро домакинствуване съ държавнитъ финансии. Всички мѣроприятія въ настоящия законопроектъ считамъ за необходими, за да може да се спре държавното съкровище да върви по досегашното му доста компрометирано направление, което е желание, не се съмнявамъ, на всички ни. А това добро финансово хозяйство не само ще улесни пестовното управление на страната, но ще даде и възможностъ на Правителството да избере, безъ опасностъ за Княжеството, и срѣдствата, съ които ще може въ кѣсо врѣме да отговори на всички вжтрѣшни и вжншни задѣлжения, които то завари да тежатъ върху държавното съкровище. Моля ви, прочее, да раз-

гледате настоящия законопроектъ и да го вотира-
те частъ по-скоро.

Гр. София, 4 октомврий 1901 г.

Министъръ на Финанситѣ: П. Каравеловъ.

Законопроектъ за отчетността по бюджета.

Глава I.

Общи положения относително бюджета.

Чл. 1. Бюджетътъ е законодателенъ актъ, чрезъ който се прѣдвждатъ и разрѣшаватъ годишнитѣ приходи и разходи на Държавата.

Чл. 2. Врѣмето, презъ което дѣйствува единъ бюджетъ, се нарича бюджетно упражнение.

Чл. 3. Упражнението носи името на финансовата година, за която е бюджетътъ.

Финансовата година започва отъ 1 януарий и се свършва на 31 декемврий същата година.

Упражнението за всѣки бюджетъ започва отъ 1 януарий и се свършва презъ слѣдующата година на 31 августъ — и за приходитѣ, и за разходите.

Чл. 4. Бюджетътъ на Княжеството се съставлява само за една година.

Сумитѣ, прѣдвидени въ разходния бюджетъ на една финансова година, се употребяватъ само за удовлетворение разноситѣ по извършени работи презъ течение на годината. Изключение се прави за кредититѣ, опрѣдѣлени за постройки, които, поради нѣкои непрѣдвидени обстоятелства, не сж били свършени до 31 декемврий. Въ такъвъ случай прѣдвиденитѣ въ бюджета суми удовлетворяватъ работитѣ, които сж извършени до 1 юлий слѣдующата година.

Глава II.

За съставянето на бюджета.

Чл. 5. Всѣко министерство, ежегодно и споредъ формата за общия бюджетъ на Княжеството, съставлява частния бюджетъ за очакванитѣ по неговото вѣдомство доходи и за прѣдстоящитѣ му разходи. Въ тия бюджети трѣбва да се изключватъ стотинкитѣ.

За съставянето частния бюджетъ на всѣко министерство могатъ да служатъ свѣдѣнията и вѣдомоститѣ за разходитѣ и доходитѣ отъ подвѣдомственитѣ му учреждения.

Чл. 6. Частнитѣ бюджети се прѣдставляватъ, заедно съ нужнитѣ обяснения, не по-късно отъ 5 септемврий въ Министерството на Финанситѣ, което ги провѣрява и сравнява съ дѣйствующитѣ закони и правилници и, като се увѣри, че съ тѣхъ се оправдаватъ прѣдметитѣ и размѣритѣ на прѣдположенитѣ суми, съставлява изъ всичкитѣ частни, заедно съ своя, общия бюджетъ на Княжеството.

Чл. 7. Министърътъ на Финанситѣ, слѣдъ като прѣгледа частнитѣ бюджети, ако намѣри нѣкоя

неправилностъ въ приходитѣ или разходитѣ на нѣкое министерство, повръща ги незабавно, заедно съ потребнитѣ бѣлѣжки, въ надлежното министерство за да даде въ най-кратко врѣме потребнитѣ обяснения и да станатъ нужнитѣ поправки.

Чл. 8. Ако при съставянето на бюджета възникне прѣспирня между Министра на Финанситѣ и нѣкои отъ другитѣ министри, въпросътъ се внася за разглеждане въ Министерския Съвѣтъ.

Чл. 9. При съставянето бюджета на Княжеството, Министърътъ на Финанситѣ се старае да докара въ равновѣсие приходитѣ съ разходитѣ. Ако намѣри, че това равновѣсие може да се достигне съ намаление нѣкои отъ сумитѣ въ частнитѣ бюджети, той посочва кои параграфи отъ разноситѣ могатъ да се намалятъ или отложатъ.

Ако ли, независимо и отъ посоченитѣ намаления, приходитѣ на Княжеството бждатъ по-малки отъ разноситѣ, въ такъвъ случай Министърътъ на Финанситѣ е длъженъ да намѣри и покаже нови източници за покриване прѣдстоящия недостигъ.

Чл. 10. Министърътъ на Финанситѣ има право да заличава изъ частнитѣ бюджети на министерствата всички кредити за разходи, които или сж еднакви съ разходитѣ по други параграфи, или се отнасятъ до друго вѣдомство, или сж забранени отъ нѣкой законъ.

Чл. 11. Приходоразходниятъ бюджетъ на Княжеството, съставенъ върху показанитѣ по-горѣ основания, се прѣдставлява отъ Министра на Финанситѣ, заедно съ нужнитѣ бѣлѣжки, не по-късно отъ 15 септемврий, въ Министерския Съвѣтъ за разглеждане. Последниятъ, слѣдъ като го разгледа и като направи, ако намѣри за нужно, нѣкакви измѣнения, повръща го незабавно Министру на Финанситѣ, за да го внесе, съ особенъ „законъ за приходоразходния бюджетъ на Княжеството“, на разглеждане и одобрене въ Народното Събрание, което трѣбва да стане не по-късно отъ 1 ноемврий на прѣдшествоващата година.

Бюджетътъ се гласува по параграфи, статии, като се иматъ прѣдъ видъ обяснителнитѣ таблици. Прѣдложения за увеличение на нѣкои приходи или разходи въ бюджетопроекта на Правителството, могатъ да се правятъ въ Народното Събрание само отъ страна на изпълнителната властъ — министритѣ, като мотивиратъ необходимостта отъ това увеличение.

Чл. 12. Слѣдъ като се гласува отъ Народното Събрание, Министърътъ на Финанситѣ прѣдставлява бюджета на Княжеството, по обикновения за законитѣ редъ, за утвърждение отъ Негово Царско Височество Княза и то не по-късно отъ 10 декемврий. Слѣдъ като се утвърди, бюджетътъ се обнародва въ „Държавенъ Вѣстникъ“.

Чл. 13. Бюджетопроектътъ се състои отъ двѣ части: първата за приходитѣ, а втората за разходитѣ на Княжеството.

Чл. 14. Приходитѣ и разходитѣ биватъ постоянни и врѣмenni случайни.

Постоянни приходи сж ония, които се получаватъ отъ постоянни източници, а постоянни разходи сж ония, които сж прѣдначени да обезпечатъ правилния ходъ на управлението.

Чл. 15. Постояннитѣ разноси, веднажъ признати за необходими да удовлетворяватъ нѣкои нужди, опрѣдѣлени съ законъ, възпроизвеждатъ се отпослѣ въ извѣстни управления ежегодно, докогато се прѣкратятъ съ новъ законъ. Постоянни разходи за откриване на нови учреждения, или отдѣли при тѣхъ, се вписватъ въ бюджета само ако прѣдварително е разрѣшено откриването имъ съ законъ.

Къмъ постояннитѣ веществени разноси се отнасятъ поправки, материали и вещи и, въобще, веществени разноси, които се подновяватъ ежегодно.

Чл. 16. Врѣменнитѣ, случайнитѣ, разноси сж ония, които възникватъ вслѣдствие нѣкои прѣходящи нужди и то прѣзъ извѣстенъ периодъ, слѣдъ изтичането на който тѣ се прѣкратяватъ и повечето пакти не съ особенъ законъ, а просто защото цѣльта на назначението имъ е достигната.

Чл. 17. Отъ сумитѣ, опрѣдѣлени за съдържание личния съставъ, къмъ врѣменнитѣ разноси се причислява съдържанието на врѣмenni учреждения и длѣжности, а къмъ постояннитѣ — съдържанието на всички лица, назначавани, съ указъ или заповѣдъ, на длѣжностъ въ трайни учреждения.

Чл. 18. Къмъ веществениятѣ врѣмenni разноси се отнасятъ постройкитѣ и значителнитѣ поправки, всички припаси, материали и вещи, потребни само за извѣстно врѣме. Врѣменнитѣ веществени разноси за голѣмитѣ постройки и значителни поправки, на обща стойностъ повече отъ 75.000 л., както и врѣменнитѣ разноси за набавяне военни припаси, материали, вещи, доставка машини, подвиженъ материалъ за желѣзницитѣ и за други държавни стопанства и експлоатации, на обща стойностъ повече отъ 150.000 л., се вписватъ въ бюджета само ако прѣдварително условията за размѣра на работитѣ, доставкитѣ и потребнитѣ за тѣхъ суми сж били удобрѣни отъ Народното Собрание.

Чл. 19. Доходитѣ се прѣдвиждатъ въ приходния бюджетъ, образецъ № 1, въ такова количество, каквото се прѣдполага да постѣпи, безъ да се спадатъ разносикитѣ, които може да станатъ по събирането имъ или за каквото и да било друго.

Чл. 20. При съставянето на бюджета си, никое министерство не бива да показва, по който и да било параграфъ отъ приходния бюджетъ, по-голѣма сума отъ най-горната, що е постѣпила по сѣщия параграфъ прѣзъ една отъ миналитѣ години, освѣнъ ако по законодателенъ редъ се е угодѣмилъ приходътъ чрѣзъ налагане нови или по-високи берии.

Заради това проектътъ на приходния бюджетъ трѣбва да бѣде придруженъ:

а) отъ една таблица, образецъ № 2, въ която да сж изложени едно по едно всички постѣпления отъ сѣщитѣ даждия въ нѣколко отъ прѣдидущитѣ години, а срѣщу тѣхъ, въ особени графи, разрѣ-

шенитѣ въ текуция бюджетъ приходи и прѣдполагаемитѣ за постѣпване суми по бюджета за слѣдующата година и, най-послѣ, разликата въ повече или по-малко между двѣтѣ години, и

б) отъ едно изложение на прѣдположенията по увеличаването или намалѣването на приходитѣ.

Чл. 21. Въ приходния бюджетъ се притуря една глава, дѣто, въ отдѣлни параграфи, се прѣдвиждатъ: а) разни непрѣвидени, кждѣто се записватъ всички случайни постѣпления; б) постѣпления отъ ликвидирани бюджети, съ изключение на обложнитѣ данѣци, и в) недобори отъ обложнитѣ данѣци за слѣти години, дѣто се записватъ всички постѣпления отъ недоборитѣ по сключени бюджети.

За послѣдния параграфъ, статия, не се прѣдвизда никаква цифра въ бюджета.

Чл. 22. Разходниятъ бюджетъ, образецъ № 3, трѣбва да съдържа, въ особни параграфи, всички необходими разноси на Държавата.

Бюджетътъ трѣбва да бѣде придруженъ отъ обяснителни таблици — образецъ № 4, — които съдържатъ подраздѣленията на всѣка разноска, сравненията ѝ съ отпуснатитѣ суми за текущата година и разликитѣ въ повече или въ по-малко между сумитѣ на текуция бюджетъ и сумитѣ, които се искатъ за слѣдующия бюджетъ.

Обяснителнитѣ таблици трѣбва да прѣдставляватъ всички подробности, които сж необходими при разглеждането бюджета отъ Народното Собрание.

Чл. 23. Разносикитѣ за личния съставъ не може да се сливатъ заедно съ веществениятѣ разноси въ единъ и сѣщия параграфъ. Освѣнъ това, разходитѣ да се прѣдвиждатъ въ особени параграфи, първо, за персонала по всѣки родъ учреждения, а слѣдъ това веществениятѣ имъ разходи пакъ по всѣки родъ учреждения.

Чл. 24. За дребни разноси, които не може да се изброятъ и опрѣдѣлятъ при съставянето на бюджета, всѣко министерство прѣдвизда, въ особенъ параграфъ, подъ название „непрѣвидени разходи“, сума не по-голѣма отъ 5.000 л. А за допълнителни кредити по разходи, прѣдвидени въ бюджета, както и за извънредни кредити по разходи, непрѣвидени въ бюджета, се прѣдвизда по единъ особенъ параграфъ за всѣко министерство, подъ название „запазенъ фондъ за допълнителни и извънредни разходи“, сумата на който параграфъ не може да надминава 4% отъ цѣлата сума на веществениятѣ разходи отъ бюджетъ за всѣко министерство — членъ 60.

Чл. 25. Номерацията на параграфитѣ въ бюджета на едно и сѣщо министерство слѣдва непрѣкъснато отначало докрая на бюджета, а сумитѣ се събиратъ по глава.

Глава III.

Сврѣхсѣмѣтни кредити.

Чл. 26. Сврѣхсѣмѣтнитѣ кредити могатъ да бѣдатъ:

а) обикновени сврѣхсѣмѣтни кредити за разходи, непрѣдвидени въ бюджета, и

б) допълнителни свръхсметни кредити за разходи, предвидени въ бюджета.

Обикновените свръхсметни кредити за разходи, непредвидени въ бюджета, се разрешават, през течение на бюджетното упражнение, от Народното Събрание съ законъ, въ който се излагат причините за необходимостта на кредита и се посочва, че сумата ще се вземе по чл. 126 от конституцията:

Допълнителните свръхсметни кредити за разходи, предвидени въ бюджета, се разрешават, през течение на бюджетното упражнение, от Народното Събрание съ законъ, въ който се излагат причините за необходимостта на кредита и се посочват параграфите на бюджета, по които се предвижда, че може да се постигнат економии, съ обозначение сумите по тях, подлежащи на закриване.

Чл. 27. Свръхсметен кредит може да се иска само за такава разписка, която по съществу си не е могла да бъде предвидена при съставянето и одобряването на действующия бюджет и която, безъ крайна вреда, не може да бъде отложена до бъдещия бюджет, нито пъкъ да се удовлетвори от запазените кредити или от непредвидените разписки.

Чл. 28. При искането свръхсметни кредити трябва да се излагат подробно причините, по които разписката не е могла да се предвиди при съставянето на действующия бюджет и по които не може да бъде отложена за въ бъдещия бюджет.

Чл. 29. Обикновените свръхсметни кредити за разходи, непредвидени въ бюджета, по никакъв начин не може да надминават, през цялата година и за всички министерства, определената въ чл. 126 от конституцията сума 1.000.000 л.

Чл. 30. Свръхсметните кредити се искат: а) преди откриване сесията на Народното Събрание, ако работата не търпи отлагане, и б) въ продължение на сесията. И въ двата случая, обаче, свръхсметните кредити се искат следъ предварителното за това съгласие на Министъра на Финансите, който, като провери приведените за подкрепление мотиви, уведомява надлежния министър, има ли достатъчно средства за да се удовлетвори разписката.

Чл. 31. Преди откриването на сесията, ходатайството за свръхсметен кредит се представя за разглеждане въ Министерския Съветъ, придружено от писменото мнение на Финансовия Министър. Следъ като Съветът разреши кредита, надлежният министър представя на Княза докладъ и указъ за утвърждение на кредита. Указът, съ който се разрешава свръхсметният кредит, се обнародва въ „Държавен Вѣстник“.

Указът трябва непременно да се внесе за одобрение въ най-близката сесия на Народното Събрание.

Чл. 32. През времето докато трае сесията на Народното Събрание, свръхсметният кредит се иска направо от Събраниято, по установения редъ,

като надлежният министър му представя, заедно съ ходатайството си, и мнението на Финансовия Министър.

Чл. 33. Освенъ обикновените и допълнителните, има и извънредни свръхсметни кредити за извънредни държавни разходи, които ще се покриват отъ извънбюджетни държавни приходи или отъ заеми — чл. чл. 124 и 125 от конституцията. Извънредните свръхсметни кредити се разрешават отъ Народното Събрание съ законъ, въ който се определятъ както източниците на приходите, така и начинът, по който ще се произвеждатъ разходите.

Чл. 34. Постъпленията отъ специални източници или отъ заеми, предназначени за покриване извънредни държавни разходи, не могат да се употребятъ освенъ за определената въ закона целъ. Въ противенъ случай, разпоредителите съ подобни кредити оставатъ отговорни.

Чл. 35. Сключването на свръхсметните кредити се извършва споредъ общите установени правила въ чл. чл. 88 до 97 за сключването на бюджета.

Глава IV.

Общи положения относително приходите.

Чл. 36. Предвидените и узаконени въ бюджета на Княжеството приходи се събиратъ, съгласно съ особените за това закони и правилници, отъ надлежните лица и учреждения, които ги внасятъ въ държавните контролорства и съгласно установените наредби за тия последните.

Чл. 37. Никакъв данък не може да се налага или събира, ако не е разгледанъ и гласуванъ отъ Народното Събрание и утвърденъ отъ Княза. Недобори отъ държавни данъци и налози, които не съ могли да се събератъ въ продължение на три години следъ сключване на бюджетното упражнение, отъ което съ останали, поради законна несъстоятелност на податните и по лишението имъ отъ движимъ и недвижимъ имотъ, подлежат на опрощаване отъ Народното Събрание.

Чл. 38. За всеко внасяне пари и други стойности въ контролорствата или други държавни учреждения за държавна или обществена работа се издава потребната квитанция отъ кочанъ.

Чл. 39. Надлежните учреждения и лица внасятъ въ контролорствата събираните отъ разни доходи суми най-малко веднажъ въ мѣсеца. Ако постъпващите суми съ значителни, внасянето имъ трябва да става по-често.

Чл. 40. Всеко внасяне суми въ контролорствата става за сметка на Финансовото Министерство, което сумите отъ всички контролорства записва въ съответствующите регистри на държавното счетоводство.

Чл. 41. Държавните, обществени и други суми, внасяни въ контролорствата, се прибиратъ отъ последните и пазятъ споредъ нареждането на Финансовото Министерство, а въ другите учре-

ждения — отъ лицата, на които е възложена тая обязаностъ.

Чл. 42. Дроби отъ стотинки не се взиматъ въ внимание отъ контролорствата и другитѣ държавни учреждения. Дробитѣ се унищожаватъ всѣкога въ полза на хазната.

Чл. 43. Всѣко лице, натоварено да събира или да дава държавни пари, се брои за отчетникъ.

Отчетници сж сжщо и лицата, които управляютъ държавни складове, стопанства, експлоатации, и касиерътъ при Народното Събрание.

Чл. 44. Ни едно лице, което борави съ държавни суми или материали, не може да постъпи на длъжностъ, докато не даде опрѣдѣлената отъ специалния законъ гаранция, освѣнъ прѣдвиденитѣ въ тоя законъ изключения.

Чл. 45. Въ контролорствата и въ другитѣ финансови учреждения може да приематъ и даватъ пари само лица, зависящи отъ Министра на Финанситѣ, назначавани по негово прѣдставление, отговорни прѣдъ него за дѣлата си и подсъждими на Върховната Сметна Палата.

Подвѣдомственитѣ на други министерства лица, които въ разнитѣ държавни учреждения сж натоварени съ събирането държавнитѣ приходи и внасянето имъ въ контролорствата, сж така сжщо отговорни, за дѣлата си по паричната частъ, прѣдъ Финансовия Министъръ и подсъждими на Върховната Сметна Палата.

Чл. 46. Отчетници, отговорни прѣдъ Финансовия Министъръ и подсъждими на Върховната Сметна Палата, сж:

- а) управителътъ и касиерътъ на Банката, както и директоритѣ и касиеритѣ на банковитѣ клонове;
- б) държавнитѣ контролори и ковчежници;
- в) митнишкитѣ управители, касиери и оцѣнители;
- г) писаритѣ на митарственитѣ пунктове;
- д) началникитѣ на телеграфо-пощенскитѣ станции;
- е) секретаритѣ и нотариуситѣ при сѣдилищата;
- ж) канцлеритѣ при агентствата и драгоманинътъ при Министерството на Външнитѣ Работи и на Изповѣданията;
- з) директоръ-ковчежникътъ на Държавната Печатница;
- и) управителътъ на образцовия чифликъ;
- к) магазинеритѣ, които управляютъ държавни складове и материали;
- л) лицата, които издаватъ паспортитѣ;
- м) заведующиятъ картографическия институтъ; началникътъ на бюрото за градобитнината; администраторитѣ на официалнитѣ книжовни издания; заведующитѣ съ работитѣ, извършвани по стопански начинъ, на които се отпускатъ аванси, и всички ония държавни чиновници, които специални закони опрѣдѣлятъ за отчетници.

Чл. 47. Всички горѣпоменати лица сж длъжни да прѣдставляватъ, всѣка година, въ Върховната Сметна Палата отчетъ за операциитѣ си по прихода, придруженъ отъ узаконенитѣ оправдателни документи. Относително пъкъ разноснитѣ, отчетъ

прѣдставляватъ на Палатата само държавнитѣ контролорства и ковчежничества, които произвеждатъ всички безъ изключение разноси.

Чл. 48. Отчетитѣ за събранитѣ и дадени държавни суми се прѣдставляватъ отъ отчетникитѣ направо въ Върховната Сметна Палата, а отчетитѣ за полученитѣ и разнесени държавни материали се прѣдставляватъ на Палатата чрѣзъ Министерството, подъ вѣдомството на което се намиратъ тия материали.

Отчетътъ на Българската Народна Банка и отчетитѣ на клоноветѣ ѝ се придружаватъ само съ акта на контролната комисиия, която, съгласно закона и устава на Банката, провѣрява сметкитѣ имъ на мѣстото, които отчети, заедно съ мнѣнието на Министра на Финанситѣ, се прѣпращатъ въ Върховната Сметна Палата за окончателна провѣрка.

Чл. 49. Лицата, на които е възложенъ надзора за правилното и своєврѣменно постѣпване на държавнитѣ приходи, сж отговорни прѣдъ Финансовия Министъръ за нередовното постѣпване, ако послѣдното произлиза отъ небрѣжността имъ, или пъкъ защото не сж взели на врѣме всички мѣрки и употребили всички прѣдписани отъ Финансовото Министерство срѣдства.

Чл. 50. Държавното съкровище има привилегии надъ имуществата на всѣки ковчежникъ, контролоръ или друго лице, натоварено да прибира и разкодва държавни пари и материали.

Чл. 51. Никой ковчежникъ, касиеръ или друго лице, което борави съ държавни пари и материали, не може да се избави отъ отговорностъ за откраднати или изгубени суми, ако не докаже, че това е било вслѣдствие неопрѣодолима сила, force majeure, и че всичкитѣ прѣдписани отъ закона прѣдпазителни мѣрки сж били взети.

Докато чака окончателното разрѣшение на дѣлото въ подобни случаи, Министърътъ на Финанситѣ трѣбва да вземе отъ отговорното лице здрава гаранция за ограбената или изгубена сума.

Ако се докаже, че загубата произлиза отъ неoprѣодолима сила, прѣдвижда се въ бюджета кредитъ за покриването ѝ.

Чл. 52. Държавата е отговорна за изгубенитѣ или злоупотрѣбенитѣ отъ чиновникитѣ ѝ суми, но тя има право да тегли подъ сѣдъ отговорнитѣ чиновници за обезщетение на съкровището и, ако гаранциитѣ имъ бѣдатъ недостатѣчни или пъкъ ако нѣматъ гаранции, тя се ползува съ привилегия върху имуществата имъ, съгласно чл. 50.

Чл. 53. Чиновници, натоварени специално съ контролиране счетоводството на финансовитѣ учреждения, сж отговорни за всѣки недостигъ (дефицитъ), който би се появилъ вслѣдствие погрѣшно провѣряване книгитѣ или сметкитѣ. Единъ мотивиранъ указъ опрѣдѣля, по прѣдложение на Финансовия Министъръ, сумата, за която въ тоя случай чиновникътъ е отговоренъ.

Глава V.

Общи положения относително разходите.

Чл. 54. Потребните кредити за разходите на всяко министерство се узаконяват със утвърждението на всякогодишния разходен бюджет на Княжеството.

Чл. 55. Всичките разходи на Княжеството се извършват само чрез кассовите книжки и контролорствата.

Чл. 56. Министрите не могат да изразходват повече, отколкото кредитът е отворен за всяко министерство, нито да ангажират държавното съкровище през годината, чрез сключени условия за по-големи суми, отколкото са разрешени им в бюджета кредити за същата година. Длъжностните лица, които биха ангажирали държавното съкровище в разходи по-големи, отколкото е разрешението по бюджета кредитът за един вид разход и година, остават отговорни за тия разходи.

Чл. 57. Министрите могат да разпореждат със оставения на разположение им кредит, щом почне финансовата година, като съблюдават установения за това правила.

Безусловните фондове са под разположение на Министър-Председателя и се изразходват след предварителното разрешение и съгласие на Министерския Съвет.

Чл. 58. Всяка сума, искана с платежна заповед на министрите или второстепенните разпоредители, трябва да се отнася до предвидени в бюджета кредити.

Наименованието на разхода в заповедта трябва да съответствува напълно с означения предмет в бюджета.

Чл. 59. Пренасяне суми из една глава на бюджета в друга, или из един параграф в други, се забранява безусловно.

Чл. 60. Пренасяне суми из запазен фонд за попълнение на някой друг параграф, а също откриване кредит из този фонд за разходи, непредвидени в бюджета — член 24 — може да стане само след постановление от Министерския Съвет, утвърдено с указ от Княза. Но преди да се внесе кредитът за одобрение в Министерския Съвет, надлежният министър взема мнението на Министра на Финансите.

Указът на Княза, с който се позволява пренасянето суми из запазен фонд за попълнение на някой друг параграф, а също и за откриване кредит из този фонд за разходи, непредвидени в бюджета, трябва, заедно с мотивирания доклад — ако не се отнася до нещо, които трябва да се държат тайно, — непременно да се публикуват в „Държавен Вестник“ и да се внасят за утвърждение в най-близката сесия на Народното Собрание.

По никакъв начин не може да се пренасят из този фонд суми за попълнение параграфи в

бюджета, определени за съдържание личните състави на учреждения, за купуване вестници, за пособия, помощи и възнаграждения, за стипендии, конкурси, премии, четене лекции и екскурзии.

Безусловно се забранява употреблението суми из този фонд за учредяване нови длъжности, или за попълнение параграфи в бюджета, дото не може да се искат строги и пълни документални оправдания за изразходването на предвидения в тях суми, като непредвидени и безусловни кредити и пр.

Чл. 61. Всичките общоползни работи, като пътища, канали, мостове на реки, железници, канализации, здания, паметници, пристанища и други подобни предприятия от обща полза, стойността на които надминава 50.000 л., се разрешават от сумите, предвидени за тая цел в бюджета, с Княжески укази, придружени от мотивирани доклади. Сключването за подобни предприятия контракти имат сила само след утвърждението им от Министерския Съвет.

Чл. 62. Ако за тия работи или предприятия се дава помощ от държавното съкровище, кредитът трябва да се раздели с указ, преди да се почне изпълнението.

Чл. 63. Ни една платежна заповед и делегация не могат да се изплатят от държавните контролорства, ако предварително не са визираны от Върховната Сметна Палата.

Палатата позволява изплащането само на ония платежни заповеди и делегации, които се отнасят до кредити, означени в бюджета или разрешени съгласно чл. чл. 26 и 36 от настоящия закон. Тя е длъжна да спира изплащането на всяка платежна заповед или делегация, издадени несъобразно с съществуващите законоположения, и е отговорна за всички суми, които би допуснала да се платят незаконно.

Чл. 64. Не може да се изплати никоя сума без знанието на Финансовия Министър и без предварителна виза на платежните заповеди или делегациите, с които се заповядва на контролорствата да отпуснат исканите суми.

Чл. 65. Счетоводителите по изпълнение на бюджета в министерствата, които служебно зависят от Финансовото Министерство — от което се уволняват и назначават, — са длъжни, преди да издадат платежни заповеди и делегации, да проверят основателността на разхода, да се уверят, че са искания разход никой закон не се нарушава, че сумата за изплащане не пръвизира кредита по бюджета, че се отнася към съответствующата статия — параграф — от бюджета и че разходът е подкрепен с редовни оправдателни документи, освен ако сумата следва да се отпусне в аванс. В противен случай, те са длъжни да отказват с мотивиран доклад издаването платежни заповеди и делегации за неправилно исканите разходи. Те се избавят от отговорност,

ако на своя отказ добиятъ писмена заповѣдъ отъ надлежния министъръ, която заповѣдъ, заедно съ своя отказъ, прилагатъ къмъ платежната заповѣдъ за да се иматъ прѣдъ видъ при визирането на послѣдната отъ Върховната Сметна Палата.

Произвеждането на врѣмненитѣ бюджетни разходи, споменати въ алинея 3 на чл. 16, се започва само слѣдъ като прѣдварително се добие съгласието на Финансовия Министъръ, който увѣдомява отъ своя страна надлежния министъръ, има ли срѣдства за посрѣщане на тия разходи.

Чл. 66. Издавачитѣ на платежни заповѣди сѣ отговорни за суми, които сѣ платени на нѣкои лица, безъ да иматъ право за тѣхъ.

Всички суми, платени неправилно или по погрѣшка, се повръщатъ въ съкровището или отъ получателитѣ, или отъ издавачитѣ на заповѣдта.

Чл. 67. Когато нѣкои отъ недвижимитѣ или движими имоти и прѣдмети, находящи се въ разположение на министерствата или на другитѣ учреждения, не могатъ да се употребяватъ за работа и трѣбва да се продадатъ, продажбата трѣбва да се извърши чрѣзъ търгъ. Получената отъ продажбата сума се записва на приходъ въ текущия бюджетъ.

Чл. 68. За учрежденията, управлявани по стопански начинъ направо отъ Правителството, стойността на продуктитѣ, произвеждани въ учрежденията, които продукти се употребяватъ въ натура, се прѣдвижда въ приходния бюджетъ за сѣщата година. Но и въ разходния бюджетъ се отваря въ сѣщия размѣръ кредитъ на надлежния министъръ, тъй щото употребенитѣ въ натура продукти се изплащатъ чрѣзъ платежни заповѣди и се записватъ въ отчетнитѣ книги подъ рубрика „употребени въ натура продукти“.

Опрѣдѣленіе единичнитѣ цѣни на употребяванитѣ въ натура прѣдмети става отъ узаконенитѣ тържни комисии при окръжнитѣ управления, които цѣни се поднасятъ за утвърждение отъ надлежния министъръ.

Чл. 69. Записватъ се сѣщо на приходъ по бюджета поврънатитѣ въ съкровището суми, които сѣ платени неправилно или по погрѣшка и които получателитѣ сѣ внесли слѣдъ сключването на бюджета.

Чл. 70. Неправилно взети, повече получени и остатки отъ авансови суми, ако се поврънатъ въ съкровището чрѣзъ врѣмето, докато трае бюджетното упражненіе, къмъ което се отнасятъ, се възстановяватъ въ кредита на надлежното министерство, като прѣдварително се поиска това отъ Финансовия Министъръ. При отношението трѣбва да се прѣдставлява издадената отъ контролорството квитанция срѣщу внесената сума, а сѣщо и единъ описъ, съдържащъ:

а) датата и номера на платежната заповѣдъ, по която се възстановява кредита;

б) лицето, което е внесло сумата въ контролорството, и

в) причинитѣ, по които е нужно да се възстанови сумата въ кредитъ на съответствующия министъръ.

Чл. 71. Освѣтъ кредититѣ, които се възстановяватъ по горѣпоменатия начинъ, никога друга сума, внесена въ съкровището, не може да се изтегли отъ министритѣ.

Глава VI.

Разрѣшаване и изплащане на разносцитѣ.

Чл. 72. Само министритѣ, или опълномошенитѣ отъ тѣхъ лица, могатъ да разрѣшаватъ суми за разноси.

Чл. 73. Никаква сума не се разрѣшава за обезаведение или възнаграждение, освѣтъ въ случаитѣ, прѣдвидени въ специални за това закони.

Чл. 74. Не е позволено на никой чиновникъ, каквато държавна длѣжностъ и да заема и по което и да било министерство, да заема едноврѣмено двѣ или повече длѣжности и да получава двѣ или повече заплати. Изключение се допуска само въ случай, които би прѣдвидѣлъ нѣкой специаленъ законъ.

Чл. 75. Министритѣ и разнитѣ учреждения въ Княжеството не сключватъ, за вещевени разноси, ни единъ контрактъ и търгъ за по-дълъгъ срокъ отъ една година. Изключение се прави само когато естеството на работата не позволява да се върши тя въ една година безъ ущърбъ за хазната или за самата работа. Въ такъвъ случай позволява се сключването условия за по-дълъгъ срокъ, който въ никой случай не бива да надминава 3 години, и това става съ разрѣшението на Министерския Сѣвътъ.

Чл. 76. Всички търгове, произвеждани въ името на Княжеството, ставатъ съ публично наддаване или намаляване. Изключения се допускатъ само за прѣдвиденитѣ въ слѣдующия членъ случаи.

Чл. 77. Може да се сключватъ условия по сглашение:

а) за доставки, транспорти и постройки на сума не по-голяма отъ 2.000 л.;

б) за всѣкакъвъ видъ доставки, които Правителството трѣбва да държи тайно. Въ тоя случай търгътъ трѣбва да е разрѣшенъ прѣдварително отъ Кнѣза върху докладъ отъ надлежния министъръ, основанъ на постановление отъ Министерския Сѣвътъ;

в) за нѣща, които се намиратъ само у едно лице;

г) за списания, издѣлия, машини и художествени работи, изработването на които трѣбва да се повѣри на артисти или прочути работници;

д) за експлоатации, фабрикации и доставки, които се правятъ за опитъ;

е) за материи и прѣдмети, които по специалността и натурата имъ трѣбва да се купятъ право отъ производителитѣ;

ж) за доставки, транспорти или постройки, за които не сж се прѣдставили оферти, слѣдъ два пѣти обявяванъ търгъ или сж прѣдложени неизносни цѣни;

з) за доставки, транспорти или постройки, които по неизбежна бързина, причинена отъ непрѣдвидени обстоятелства, не могатъ да търпятъ отлагане за търгъ;

и) за продаване мобили неупотрѣбими и нѣща за ядене, когато оцѣнката имъ не надминава 1.000 л.;

к) за наемване здания и други недвижимости, необходими за помѣщение на правителствени учреждения или за друга нѣкоя нужда. Това може да стане отъ особена комисия, назначена отъ Министра на Финансите;

л) за доставяне погрѣбнитѣ нѣща на арестантитѣ, когато доставката се поръчва на благотворителни заведения, или за работи, които се извършватъ отъ самитѣ арестанти, и

м) за прѣнасяне държавни суми и за прѣвозване правителствени вещи отъ населението до опрѣдѣленитѣ отъ Правителството мѣста.

Чл. 78. Търговетѣ, както и условията по доброволно съглашение, се извършватъ отъ узаконенитѣ тържни комисии, съгласно закона за публичнитѣ търгове.

За доставки, транспорти и постройки, стойността на които въ цѣлостъ е по-малка отъ 1.000 л. прѣзъ годината, условията се сключватъ направо отъ самитѣ учреждения, безъ посрѣдството на тържни комисии, въ който случай контрактнитѣ книжа могатъ да се замѣстятъ само отъ една форма на смѣтка или разписка за издѣлжение.

Чл. 79. Постройкитѣ и материалитѣ, които по естеството си, или по други нѣкои обстоятелства, за които се говори въ горнитѣ пунктове, трѣбва да се извършватъ или доставятъ по стопански начинъ, се разрѣшаватъ съ указъ, съгласно постановлението на Министерския Съвѣтъ.

Ако стойността на отдѣлнитѣ видове материали за така извършванитѣ по стопански начинъ работи и доставки надминува 1.000 л., тѣ трѣбва да се доставятъ чрѣзъ търгъ или по доброволно съгласие — споредъ случаитѣ, изброени въ чл. чл. 76—78.

Чл. 80. Ни една сума не може да се плати отъ хазната, прѣди да е отворено за нея кредитъ отъ нѣкой министъръ или второстепененъ разпоредителъ, на основание делегацията му.

Чл. 81. Актотѣ, чрѣзъ които министритѣ разполагатъ съ разрѣшенитѣ тѣмъ кредити, се наричатъ министерски заповѣди.

Чл. 82. Министерскитѣ заповѣди се дѣлятъ на платежни заповѣди и делегации.

Платежнитѣ заповѣди сж ония, които министритѣ издаватъ на право и въ името на единъ или повече кредитори на хазната; а делегации сж ония,

чрѣзъ които министритѣ турятъ частъ отъ кредита си въ разположение на второстепенни разпоредители, които отъ своя страна издаватъ платежни заповѣди въ полза и името на единъ или повече кредитори.

Чл. 83. Платежнитѣ заповѣди се издаватъ за изплащане само на извършени работи или доставки.

Платежни заповѣди въ авансъ се издаватъ само на длъжностни лица за изплащане на дребни разноси, а така сжщо и за изплащане извършенитѣ по стопански начинъ работи. Размѣрѣтъ на отпуснатитѣ въ послѣдния случай аванси по единъ и сжщи параграфъ, за една и сжща работа, на едно и сжщо лице, не може да надмине сумата 10.000 л. наведнажъ. Срокътъ за оправдание аванситѣ е отъ три мѣсеца.

На управлението на държавнитѣ желѣзници и държавната мина въ Перникъ се отпуска, въ началото на годината, подъ разписка, единъ авансъ, който да имъ служи за оборотенъ капиталъ, пазенъ въ Българската Народна Банка. Размѣрѣтъ на тоя авансъ се опрѣдѣля въ правилника за приспособлението на настоящия законъ, но не може да надминава сумата 30.000 л. за мината и 40.000 л. за желѣзницитѣ. Оправданието на тия аванси ще става въ края на годината.

Платежни заповѣди въ авансъ и делегации се издаватъ само до 31 декемврий, т. е. до края на първата финансова година на бюджетното управление.

Чл. 84. Суми подъ разписка се отпускатъ само тогава, когато това се разрѣшава отъ нѣкой законъ или по постановление на Министерския Съвѣтъ за нѣкои извънредни държавни нужди.

За по-бързото изплащане на издадени вече платежни заповѣди, Министерътъ на Финансите може да заповѣда да се отпусне сумата по тия заповѣди подъ разписка.

Чл. 85. Когато наличността въ държавното съкровище е недостатъчна за изплащане на платежни заповѣди по нетърпящи отлагане разходи, Министерътъ на Финансите има право да издава на кредиторитѣ съкровищни бонове въ размѣръ на отпуснатитѣ имъ съ платежни заповѣди суми. Размѣрѣтъ на лихвата върху сумата на съкровищнитѣ бонове се опрѣдѣля отъ Министра на Финансите, съгласно закона за издаване съкровищни бонове. Тая лихва захваща да тече въ полза на кредитора слѣдъ два мѣсеца отъ датата на платежната заповѣдъ, срѣщу която е издаденъ бонътъ.

Чл. 86. Въ края на всѣки мѣсець, счетоводителитѣ при министерствата прѣдставляватъ въ Финансовото Министерство вѣдомости за положението на бюджетнитѣ кредити. Освѣнъ сумитѣ на издаденитѣ по всѣки параграфъ платежни заповѣди, въ тия вѣдомости, въ особени графи, се показватъ сумитѣ, които сж ангажирани по сключени вече договори, и сумитѣ на останалитѣ свободни и неангажирани още кредити.

Чл. 87. Правилата за издаване платежни заповѣди и делегации, начинътъ за съставянето и изплащането имъ, както и способътъ за оправдане на разносикътъ, ще се опрѣдѣлятъ въ „правилникъ за приспособление закона за отчетността по бюджета“, въ „правилникъ за способа на произвеждането държавнитъ разноси и за документитъ, които трѣбва да ги оправдаватъ“, и въ „правилникъ на държавнитъ контролѣорства“.

Глава VII.

Окончателно сключване на бюджета.

Чл. 88. Окончателното сключване на бюджета се извършва съ особенъ законъ, къмъ който се прилагатъ потребнитъ вѣдомости.

Чл. 89. Законопроектътъ за окончателното сключване бюджета на всѣка финансова година и подкрѣпителнитъ вѣдомости трѣбва да се прѣдставятъ на Народното Собрание веднага слѣдъ сключването на бюджетното упражненіе.

Чл. 90. Законопроектътъ за сключване на бюджета се прѣдставлява съ подраздѣленията му въ глави и параграфи.

Чл. 91. Вѣдомоститъ, които се прилагатъ къмъ законопроекта за сключването на всѣки единъ бюджетъ, сж слѣдующитъ:

а) вѣдомостъ по прихода, която съдържа: прѣдполаганитъ по бюджета постѣпления, констатиранитъ суми за постѣпване, постѣпилитъ и останалитъ за прибиране суми;

б) вѣдомостъ за разносикътъ, която съдържа по министерство, глави и параграфи: открититъ кредити въ бюджета и свръхсметнитъ кредити, сумитъ, които кредиторитъ на хазната трѣбвало да получатъ, изплатенитъ и останалитъ за изплащане суми;

в) вѣдомостъ за приходитъ и разходитъ по окръзи;

г) вѣдомостъ за първоначалнитъ оклади отъ прѣжитъ данѣци, по видове и измѣненията имъ прѣзъ цѣлото бюджетно упражненіе, и

д) сравнителна вѣдомостъ по министерство, глава и параграфъ за приходитъ и разносикътъ на сключвания бюджетъ, съ приходитъ и разносикътъ на прѣдшествующия.

Чл. 92. Платежни заповѣди за разноси по всѣки бюджетъ се издаватъ само до 15 юлий втората година отъ бюджетното упражненіе, а се изплащатъ до 31 августъ.

Чл. 93. Ако кредиторитъ на хазната не сж подирвали до 31 августъ отъ втората година изплащането на издаденитъ въ тѣхна полза платежни заповѣди, то тия послѣднитъ се унищожаватъ, безъ обаче кредиторитъ да губятъ правата си.

Чл. 94. Кредититъ или части отъ кредити, които не сж били употребени до поменатия срокъ — 15 юлий, се унищожаватъ по книгитъ на разнитъ

министерства и прѣставатъ да бѣдатъ въ разположение на министритъ.

Чл. 95. Останалитъ свободни кредити при сключването на единъ бюджетъ не могатъ подъ никакви условия да се употребяватъ за каквото и да било назначение и се считатъ вече за несѣществуещи кредити.

Чл. 96. Кредититъ, открити за повръщане на лица или учреждения срѣцу повече вземени суми, неправилно събрани и наложени берии, глоби, конфискации и пр., се излагатъ въ особена вѣдомостъ, при главния отчетъ, приготвяванъ отъ Финансовото Министерство.

Чл. 97. Разноси, които се отнасятъ до сключени бюджети и трѣбва да се изплатятъ, както и сумитъ по унищоженитъ съгласно чл. 93 платежни заповѣди, се отпускатъ отъ слѣдующитъ бюджети, въ които и се прѣдвижда нужния кредитъ.

Глава VIII.

Заличване кредити въ полза на хазната.

Чл. 98. Заличаватъ се въ полза на хазната всички суми, за които кредиторитъ не сж били поискали да имъ се издаде платежна заповѣдъ въ разстояние на три години отъ встѣпването на финансовата година, къмъ която се отнасятъ.

Чл. 99. Изключаватъ се отъ горното правило сумитъ, за които не е издадено заповѣдъ, до опрѣделения срокъ, по намѣса на администрацията или вслѣдствие на процесъ, възбуденъ въ сѣдебнитъ учреждения.

Чл. 100. Всѣка платежна заповѣдъ, изплащането на която не е било поискано въ разстояние на три години, начиная отъ 1 януарий на финансовата година, за която е заповѣдъта, се тоже унищожаватъ въ полза на хазната.

Това постановление не се отнася до платежни заповѣди, на които е наложенъ запоръ.

Чл. 101. Слѣдъ изтичането на третата година, сумата отъ секвестирани платѣжни заповѣди се записва въ депозитъ отъ контролѣорството, докато се разрѣши отъ надлежното сѣдилище кому принадлежи.

Чл. 102. За дълговетъ, които министритъ би трѣбвало да изплатятъ слѣдъ тригодишенъ срокъ, могатъ да се издадатъ платежни заповѣди, само слѣдъ като се прѣдвиди нужниятъ кредитъ въ бюджета.

Чл. 103. Записватъ се като приходъ на хазната сумитъ, внесени срѣцу пощенски записи, изплащането на които не е било поискано отъ когото се слѣдва въ разстояние на три години отъ деня на прѣдаването имъ въ пощенската станция.

Чл. 104. Записватъ се сѣщо въ приходъ на хазната, слѣдъ тригодишенъ срокъ, всички суми и други стойности, намѣрени въ пощенскитъ писалища, запечатани или не въ писмата, които стойности

администрацията не е могла да прѣдаде по назначение и възвръщането на които не е било поискано отъ когото трѣбва.

Чл. 105. Тоя срокъ почва отъ деня, въ който стойноститѣ сж били оставени въ пощенскитѣ станции.

Актоветѣ, чрѣзъ които се констатирагъ неподиренитѣ суми по пощенски записи и непрѣдаденитѣ отъ пощенскитѣ писалища стойности — чл. чл. 101 и 102, — се съставляватъ въ присѣдствнието на чиновникъ отъ финансовата администрация.

Чл. 106. Пенситѣ, плащани отъ бюджета, и едновременно помощи, изплащането на които не е поискано въ продължение на двѣ години, се унищожаватъ въ полза на хазната и интересующитѣ се не могатъ да получатъ унищожени суми, даже ако пенсията или помощта се поднови зананрѣдъ.

Чл. 107. Всеко налагане запоръ отъ надлежнитѣ съдебни власти върху суми, които хазната дължи на частни или длъжностни лица, се извършва въ контролорствата, дѣто сж изпратени платежнитѣ заповѣди, или въ надлежното министерство.

Противъ държавното съкровище не може да има принудително изпълнение. Тѣ плаща сумитѣ по има да взематъ отъ него частни лица по опрѣдѣления въ закона редъ за произвеждане държавнитѣ разходи. За тая цѣль кредиторитѣ трѣбва да се отнасятъ до финансовия началникъ, който прѣпраща исканията имъ до министерството, по вѣдомството на което се отнася работата, за която е взетъ изпълнителниятъ листъ.

Глава IX.

Главенъ отчетъ за финансовото положение на Държавата и описитѣ на разнитѣ държавни учреждения.

Чл. 108. Независимо отъ споменатия въ чл. чл. 88 до 92 законъ за окончателното сключване на бюджета, Финансовото Министерство прѣдставлява ежегодно въ Върховната Сметна Палата и въ Народното Събрание главенъ отчетъ за финансовото положение на Държавата, който съдържа всички операции по прихода и разхода на Държавата прѣзъ годината, както и финансовото положение въ началото и въ края на годината.

Главниятъ отчетъ е придруженъ отъ слѣдующитѣ обяснителни таблици:

а) кратка сметка на операциятѣ прѣзъ годината, съ обозначение приходитѣ по години и глави, а разходите по години и министерства;

б) вѣдомостъ за приходитѣ отдѣлно по години и параграфи, която съдържа гласуванитѣ суми, констатиранитѣ за постигане права, постигилитѣ срѣщу тѣхъ суми и останали за прибиране;

в) вѣдомостъ за разносикитѣ отдѣлно по министерства, години, глави и параграфи, която съдържа разрѣшенитѣ по бюджета и сврѣхсметнитѣ кредити,

увеличениитѣ прѣзъ течение на годината, констатиранитѣ права въ полза на кредиторитѣ, изплатенитѣ суми и останалитѣ свободни кредити въ края на годината;

г) вѣдомостъ за извънбюджетнитѣ операции прѣзъ годината — оборотнитѣ;

д) вѣдомостъ за всичкитѣ операции прѣзъ годината по ковчезничества и контролорства, съ означение наличността въ зачалото и края на годината;

е) вѣдомостъ за положението на държавнитѣ дългове;

ж) вѣдомостъ за положението на отпуснатитѣ взаимобразно суми;

з) вѣдомостъ за първоначалнитѣ оклади отъ прѣжитѣ данѣци и измѣненитѣ имъ;

и) вѣдомостъ за положението на извънбюджетнитѣ съкровищни операции;

к) вѣдомостъ за всички търгове, контракти и спазаривания на сума по-голяма отъ 2.000 л. Тая вѣдомостъ съдържа името и мѣстожителството на контрактующитѣ страни, срока и главнитѣ условия по контракта;

л) вѣдомостъ за всички стипендианти било въ мѣстнитѣ, било въ задграничитѣ училища, които се издържатъ отъ Държавата. Вѣдомостта за стипендиантитѣ трѣбва да съдържа имената на ученицитѣ, фамилиитѣ имъ, мѣсторождението имъ, училището, въ което се учатъ, сумата, която имъ се отпуска, и указа, съ който имъ се разрѣшава;

м) вѣдомостъ за всички опрѣдѣлени по бюджета пенсии на заслужили лица и пр.

н) вѣдомостъ за всички субвенции прѣзъ годината по обдържане народни училища, по литературни прѣдприятия и др. подобни.

Вѣдомоститѣ за пенситѣ и субвенцитѣ трѣбва да съдържатъ тоже имената и фамилиитѣ на заинтересованитѣ лица, мѣсторождението и мѣстожителството имъ, сумата, която имъ се опрѣдѣля, номера и датата на указа и основанието, на което имъ се разрѣшава пенсията или субвенцията;

о) вѣдомостъ за всички държавни покрити и непокрити недвижими имоти;

п) вѣдомостъ за наличнитѣ гаранции, която прѣдставлява движението на сумата отъ гаранции прѣзъ годината, а сжщо вѣдомостъ за всички гаранции въ недвижими имущества или поръчителства;

р) вѣдомостъ за положението на разнитѣ фондове, оставени подъ разпореждането на министерствата, за разни благотворителни цѣли;

с) статистически таблици по изтеклитѣ вече бюджети, по отдѣлно за прихода и разхода отъ 1879 г. насамъ, а така сжщо и по заемитѣ.

И разни други свѣдѣния, които Министерството на Финанситѣ намѣри за добръ да обнародва, като се задължаватъ другитѣ министерства да улесняватъ въ това Министерството на Финанситѣ.

Чл. 109. За мобилитѣ и всички други принадлежности, купени съ държавни суми за държавните учреждения, въ това число Двореца, Народното Събрание, Министерствата и Върховната Сметна Палата, ще се изработи отъ Министерството на Финансите особенъ правилникъ, дѣто ще бѣде опрѣдѣлено какви инвентари се водятъ за тия принадлежности, какъ става тѣхното заличване, контролиране и др.

Чл. 110. Законътъ за отчетността по бюджета, утвърденъ съ указъ отъ 8 януарий 1885 г., подъ № 7, се отмѣнява.

Прѣдседателствующъ А. Краевъ: Има ли нѣкой да иска думата по прочетения законопроектъ? (Никой не се обажда.) Понеже никой не иска думата, поставямъ на гласуване приемането по принципъ на законопроекта за отчетността на бюджета, и моля ония отъ г. г. прѣдставителитѣ, които го приематъ, да си вдигнатъ ржката. (Волшииство.) Събранието приема. Значи, ще се изпрати въ финансовата комисиия.

Миѣнаваме на слѣдующия прѣдметъ отъ дневния редъ. (П. Мисловъ: Частъ е 7, г-не прѣдседателю!) Дѣйствително, г-да, частъ минава 7.

Понеже имаме още нѣкои въпроси, то засѣданието не може да се продължи по мое желание, освѣтъ ако Събранието рѣши. (Гласове: До 8 ч. да се продължи!) До 8 ч. може прѣдседателтъ по собствена властъ да продължи засѣданието, ако не е свършенъ започнатиятъ въпросъ. Трѣбва сега $\frac{2}{3}$ отъ присѣдствующитѣ да рѣшатъ за продължение засѣданието до 8 ч.

Който сж за да се продължи засѣданието, да си вдигнатъ ржката. Моля г. г. квесторитѣ да проверятъ.

Квесторъ А. Крушковъ: Нѣма $\frac{2}{3}$!

Прѣдседателствующъ А. Краевъ: Слѣдователно, нѣма да се продължи засѣданието.

Слѣдва да се нареди дневниятъ редъ за идущето засѣдание.

На дневенъ редъ за слѣдующето засѣдание по право оставатъ необсѣденитѣ днесъ въпроси. Нѣма оппозиция, нали?

М. Такевъ: Азъ прѣдлагамъ да се тури на дневенъ редъ проверката на изборитѣ, та да свършимъ съ тѣхъ.

Прѣдседателствующъ А. Краевъ: Съгласно ли е Събранието? (Гласове: Съгласно!) Да стане ли гласуване. (Гласове: Нѣма нужда!)

Прочее, на първо мѣсто ще имаме докладъ отъ проверчната комисиия по изборитѣ, станали въ Горнѣорѣховската и Кесаревската околии; на второ мѣсто, прѣдседателството ви прѣдлага: първо четене законопроектитѣ: 1) за измѣнение чл. 75 отъ закона за нотариуситѣ, 2) за измѣнение чл. чл. 95, 106 п. 7, 110 и пр. отъ сѣдопроизводството по углавнитѣ дѣла, които сж подсѣдени на мировитѣ сѣдии, и 3) за измѣнение чл. чл. 44 и 45 отъ углавното сѣдопроизводство; трето, прѣдложението отъ Старозагорския народенъ прѣдставителъ, г. Шиваровъ, за

измѣнение и допълнение нѣкои членове отъ търговския законъ; четвърто, прѣдложението отъ народния прѣдставителъ г. А. Франга за прибавление нова алинея къмъ чл. 208 отъ закона за сѣдоустройството; пето, законопроектътъ за неприсѣтственитѣ дни и недѣлната почивка, прѣдложенъ отъ г. Мирски; шесто, второ четене законопроекта за разпрѣдѣление населенитѣ мѣста отъ закрититѣ околии и за прѣхвърляне села отъ едни околии въ други.

Удобрява ли се тоя дневенъ редъ? (Гласове: Удобрява се!)

Най-сетѣ ще имаме отговоръ отъ г. Министъръ-Прѣдседателя и г. Министра на Правосѣдието на запитването отъ Сливенския народенъ прѣдставителъ г. Панапчевъ.

Какъ желаете, отговорътъ на интерполацията да слѣдва слѣдъ законопроектитѣ, или слѣдъ доклада на проверчната комисиия?

Министъръ Д-ръ А. Радевъ: Азъ моля отговорътъ на интерполацията на г. Панапчева да се постави на първо мѣсто, защото нѣма да заеме много време. Отговорътъ ми ще бѣде много кратъкъ. Не зная, дали г. Панапчевъ ще има много да говори, но азъ зная, че нѣма много да говори. И подиръ това да слѣдва този дневенъ редъ, който прочетохте.

Прѣдседателствующъ А. Краевъ: Г-нъ Такевъ, съгласни ли сте да отсѣпите отъ Вашето искане?

М. Такевъ: Съгласенъ съмъ!

Министъръ Д-ръ А. Радевъ: Азъ казвамъ това, защото иначе ще просрочимъ

Прѣдседателствующъ А. Краевъ: Съгласно ли е Събранието? (Гласове: Съгласно!) Значи, на първо мѣсто ще имаме интерполацията, на второ мѣсто докладване на изборитѣ и т. н.

Министъръ Д-ръ А. Радевъ: Отъ Министерството на Правосѣдието е изпратенъ законопроектъ за измѣнение закона за устройството на сѣдилищата.

Прѣдседателствующъ А. Краевъ: Нѣмаме го туку!

Министъръ Д-ръ А. Радевъ: Той е изпратенъ прѣди нѣколко дена. (Гласове: Раздаденъ е!)

Прѣдседателствующъ А. Краевъ: Тогава ще поставимъ и него на дневенъ редъ!

Министъръ Д-ръ А. Радевъ: Азъ моля да се тури слѣдъ него и прѣдложението на г. Франга, та двѣтъ да бѣдатъ на едно мѣсто.

Прѣдседателствующъ А. Краевъ: Засѣдание, споредъ правилника, ще имаме въ срѣда. Желаете ли да имаме утрѣ засѣдание? (Гласове: Не желаемъ!)

Г. Кирковъ: Прави предложение утрѣ да имаме заседание.

Председателствующъ А. Краевъ: Има предложение да имаме утрѣ заседание.

Моля тия, които го приематъ, да си вдигнатъ ржката. Изглежда, че има болшинство. (Гласове: Нѣма болшинство!) Оспорявате ли? (Гласове: Оспоряваме!) Щомъ има

оспорване, ще стане второ гласуване чрезъ ставане на крака.

Моля ония, които сж за предложението, утрѣ да имаме заседание, да станатъ прави. Сега виждамъ меншинство, г-да! Значи, идущето заседание ще бѣде въ срѣда.

Засѣданието се вдига.

(Вдигнато въ 7 ч. и 20 м. вечерята.)

Председателъ: **М. Балабановъ.**

Подпредседатели: { **В. Кжичовъ.**
А. Краевъ.

Секретари: { **Д-ръ К. Икономовъ.**
М. Златановъ.

Началникъ на Стенографическото бюро: **Т. Гълъбовъ.**